

A

1215

IX

[Faint, mostly illegible handwritten text]

Handwritten text at the bottom of the page:
In diebus illis
Dabit galeam stric.

Palatium in die ad Christum (Augustinus)
et ego in cruce

In diebus illis ego in cruce

[Crossed-out text]

Regi nyontatwinyok, Martin
(304.19.11)

Regi nyomatatveinyok, Martin
(304. 1911)

I
B 13823
Handwritten text in a Gothic script, likely a library inventory or a list of books. The text is arranged in several columns and includes various numbers and names.

112
BRITOME
**CATE-
CHETICA**
AUCTORIB
**CUNRADO
DIETERICO,**
SS. Theolog. Doct.
ante hac Practica Philoso-
phie Paedagogicae
Gilliae, nunc Pastore
ac Superintenden-
te Ulmenfi.
Editio nova renovata
S O L N A.
Typis JOHANNIS DADAN.
ANNO M DC LXX.

Рѣги нѣмѣтѣтѣнѣок, Мартин
(304. 15. 11)

Quid est Catechesis?

Est brevis ac perspicua institutio rudiorum in fundamento religionis fidei, & vitæ Christianæ e Scriptis Prophetis ac Apostolicis collecta.

Catechesis unde desumpta est?
Ex Verbo DEI, Sacris Scripturis comprehenso.

Quid est Sacra Scriptura?
Sacra Scriptura est verbum DEI, à Prophetis, Evangelistis & Apostolis, immediato Spiritu S. afflatu per scriptum, ut ex illo de veri DEI agnitione & cultu, ad vitam æternâ erudiamur.
Unde

Epitome Catech: de Decal.

Unde constat Sacram Scripturam esse indubitato Verbum DEI.

E variis argumentis: Inde præcipue, quod 1. admirandos & planè divinos effectus (ut puta fidem, invocationem: consolationem &c.) in animis hominum excitat & confirmat.

2. Quod Spiritus Sanctus certitudinem ejusdem interiori obestatione in cordibus fidelium obsignat.

Quot sunt Capita doctrinæ Christianæ, quæ in Sacra Scriptura continentur?

Capita doctrinæ Christianæ præcipua, sunt quinque:

1. Decalogus (seu decem Præcepta.)
2. Symbolum Apostolicum.
3. Oratio Dominica.
4. Sacramentum Baptismi.
5. Sa-

A 2

Регі ругента Івнгок, Мартин
(304.15.11)

5. Sacramentum Coenae
Dominicae.

Quis singulorum horum capitum
in genere usus est?

Ut agnoscamus 1. qui & quales nos
simus, & quomodo nobis cum DEO
Domino nostro conveniat. 2. Qui &
qualis DEUS Dominus noster sit, &
quâ ratione cum ipso reconciliari ac
uniri queamus.

DE DECALOGO.

Quid est Decalogus, seu
Decem Præcepta?

Et legis divinae [in primæva
creatione hominum mentibus
indita] solemniter repetitio &
declaratio, ab ipso DEO in monte
Synai

Synai Tabulis lapideis inscripta & à
Mose promulgata: tradens rationem
piæ, justæ & sobriè vivendi, omnibus
hominibus.

Quomodo distinguitur Decalogus?
BIPARTITO, in Tabulas duas.

Prima est: Quæ de cultu & di-
lectione DEI immediatè præcepta
trahit.

Secunda est: Quæ agit de dilecti-
one Proximi.

Quæ est Summa Tabulae primæ?
Ut diligamus DEUM ex toto cor-
de, ex tota anima, & ex totis viribus,
Matth. 22. v. 37.

Quot Præcepta continet prima Tabula?
Tria priora.

Quæ est Summa Tabulae secundæ?
Ut diligamus proximum nostrum
sicut nos ipsos. Matth. 22. v. 29.
Et omnia quæcunq; voluerimus, ut
faciamus nobis homines, eadem & nos
faciamus ipsis, Matth. 7. v. 12.

Regi rymantatweryok, Martin
(304.15.11)

6 Epitome Catechetica

Quinam sunt proximi nostri?
Omnes omnino homines, qui con-
silio, ope & subsidio nostro indigent,
(sive sint amici sive inimici, sive noti
sive ignoti, sive vicini sive peregrini,
sive pauperes sive divites, sive qui-
cunq; alii.)

PRIMUM PRÆCEPTUM.
Non habebis Deos ali-
enos coram me.

Quæ est hujus præcepti Sententia?
Debemus DEUM timere, diligere,
& illi soli confidere.

Quid intelligis per Deos alienos?
Omne id, quod homines loco Dei
sunt, eiq; propria, attributa, opera
& cultum veri Dei prophanè attribu-
unt: ut puta...

- 1. Idola gentium.
- 2. Imagines & Sculptilia, ad cul-
tum prostantia.
- 3. San-

de Decalogo.

3 Sancti demortui, quatenus in-
vocantur.

4. Bona animi corporis & For-
tune, adeoq; quævis, in quibus homi-
nes confidere & gloriari solent.

Quid igitur in hoc præcepto
prohibetur?

Ne quamcunq; idololatriam, ima-
ginum cultum, superstitionem, sancto-
rum aut aliarum creaturarum invoca-
tionem sectemur, aut quocunq; modo
fiduciam in iisdem collocemus.

Quid verò in eodem nobis
præcipitur?

Ut unum solum verum DEUM ha-
beamus, ipsum juxta verbum patefa-
cum agnoscamus, super omnia time-
amus, toto corde diligamus, ipsi soli
confidamus, ei vera humilitate ac pa-
tientia nos subiciamus, omniaque
bona, ab eo solo expectemus.

Epitome Catechetica

Qui fit, quod etiam in reliquis præceptis hæc verba à D. Lutero præmittuntur, debemus DEUM timere & diligere?

Ut monstretur fons, à quo omnia opera in Decalogo præcepta, promanare debent, qui est timor & dilectio Dei. (Nisi enim è filiali timore & vera Dei dilectione proficiantur, hypocritica sunt, nec Deo placere possunt.)

Sed qui & hoc fit, quod non omnia verba Decalogi totidem verbis recites, quot Deus ipse tabulis lapideis inscripsit, & Moses etiam ad mandatum Domini promulgavit? Id quidem usq; adeò necesse non est.

Quia 1. quædam in Decalogo continentur, quæ non omnes homines in genere & absolutè obligant, sed pertinent tantum ad Judæos & politiam Mosaicam.

Quia

De Decalogo.

Quia 2. sensu quædam sunt eadem ideoque hæc ipsa præcisè verbotenus recitare, opus non est.

Quænam sunt ista?

In primo Præcepto sunt hæc Verba
1. Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te, de terra Ægypti, de domo servitutis. Exod. 20. v. 2.

2. Non facies tibi sculptile, neque ullam similitudinem eorum, quæ sunt in cælo desuper, & quæ in terra deorsum, nec eorum, quæ sunt in aquis sub terrâ. Non adorabis neque coles ea. Exod: 20. v. 4. 5.

Cur verò ista omittuntur?

1. Quia eductio ex Ægypto fuit corporale beneficium, solos Judæos concernens, itaque Christianos propriè nil attingit.

2. Quia Præceptum de non adorandis & colendis sculptilibus, in genere continetur in his verbis. Non habebis Deos alienos coram me.

A 5

An-

Regi nyontatwinyok, Martin
(304.15.11)

Non vero præceptum illud de Sculptilibus, peculiare præceptum est, & in ordine secundum ?

Quodnam primum, quodve secundum vel tertium præceptum sit, neq; Deus neq; Moyses expressit : Decem duntaxat esse scimus.

Quid ergo statuis de hoc ipso de sculptilibus Præcepto ?

Appendix sive explicatio est primi præcepti ejusque speciale exemplum. continet.

Illud velim mihi probes ?

Dii alieni (sive propriè sive impropriè dicti) in primo præcepto in genere prohibentur. Sculptilia & imagines ad cultum factæ & usurpatae, sunt [scriptura teste] Dii alieni. Ergo & in primo præcepto prohibentur.

Annon verò salva conscientia iisdem verbis quibus in Decalogo exstant, integra præcepta recitari possent ?

Possent sane, sed in toto novo Testamento nusquam ita reperiuntur.

Apóstolos igitur nos merito imitamur.

Anne Imagines & Sculptilia, salva conscientia tolerari possunt ?

Si prostant ad cultum, venerationem & superstitionem, sunt abolenda: sin minus & si nihil turpitudinis vel levitatis habent, tolerari possunt. 1. commonefactionis. 2. ædificationis. 3. historiæ. 4. memoriæ. 5. ornatûs gratiâ.

SECUNDUM PRÆCEPTUM.

Non assumes nomen Domini DEI tui in vanum.

Quæ est hujus præcepti Sententia ?

Debemus DEUM timere & diligere; ne per nomen ejus imprecemur, maledicamus, juremus, incantemus, mentiamur, aut dolis fallamus; sed in omni-

Regi nymontatvnyok, Martin
 (304.16.11)

in omnibus, vite necessitatibus illud invocemus; & cum gratiarum actione laudemus.

Quid significat Nomen Dei?

1. Ipsum Deum, Exod: 17. v. 46
2. Attributa DEI, Exod: 3. v. 36
3. Voluntatem sive mandatum Dei, Deut: 18. v. 19.

4. Omne illud quod de Deo in Scripturis revelatum est, in ejusque notitiam, cultum gloriam celebrationem & professionem vergit.

Quid significat, nomen Domini assumere in vanum?

Significat vel temerè, frustra & leviter vel falsò & contumeliosè, nomen Dei usurpare.

Quid igitur in hoc præcepto prohibetur?

Ne quocunq; modo per nomen DEI imprecemur, maledicamus, perjeremus, incantemus, mentiamur aut dolis fallamus. An

An non licitum igitur est jurare?
Omninò; & quidem si id i. gloria Dei requirat.

2. Proximi salus exigat;
3. Magistratus mandet.
4. Officij & vocationis necessitas efflagitet, in fidei confirmationem & veritatis restitutionem. Tum enim quilibet Christianus salvâ conscientia jurare potest & deber.

Quomodo id probas?

Probo 1. Quia legitimum iusjurandum verbo Dei sancitum, Deut: 13. & 10. 20.

2. A Sanctis in V. T. Abrahamo, Moyse, Davide &c. est usurpatum.

3. A Christo & Apostolis in N. T. adhibitum.

Et deniq; 4. ut controversiarum finis sit ad confirmationem fidei & veritatis, in Ecclesiæ & Reipublicæ utilitatem constitutum est, Heb. 6. v. 16.

Regi nyontatvchngok, Martin
(304.15.11)

Quid verò in hoc præcepto nobis præcipitur?

Ut nomine DEI religiosè piè & honorificè in omni sermone nostro utamur, illud in omnibus necessitatibus invocemus, adoremus, & cum gratiarum actione laudemus & glorificemus.

Quæ est specialis comminatio & pœna transgressorum hujus præcepti?

Non habebit Dominus in fontem illum qui assumerit nomen ejus in vanum. Exod: 20. v. 7. Dent: 5. v. 11.

TERTIUM PRÆCEPTUM.

Memento ut diem Sabbathi sanctifices.

Quæ est hujus præcepti Sententia?

Debemus Deum timere & diligere, ne divinos ejus sermones & verbum contempnamus: sed ut sanctum reputemus, libenter audiamus & discamus.

Qui

Qui sit, quod nec hujus præcepti verba omnia recites juxta syllabas, quæ Exod. 20. v. 8. continentur?

Quia pleraq; Judaicam tantum Sabbathi sanctificationem concernunt: ideoq; ceremonialia & typica sunt, quæ solos Judæos, non etiam Christianos in N. T. obstringunt.

Quid significat Sabbathum?

Sabbathum significat idem, quod cessatio seu quies à labore, (sic dictum, quia septimus erat septimane dies, quo Dominus, postquam sex dies creavit cœlum & terram quievit, Gen. 2. 3.)

Ergone præcisè septimus dies Sabbatho destinandus?

Liberum est Christianis, hunc vel illum diem, exercitio huic divino destinare. Quia tamen, ut à Judaicâ se Synagoga separarent, Apostoli & Apostolici viri, diem Dominicam religiosâ solennitate habendam sanxerunt,

runt,

Regi nyontatvednyok, Martin
(304. 15. 11)

runt, & omnem gloriam Sabbathi Judaici in eam transferre decreverunt; merito nos eandem etiam celebramus.

Quare hoc?

Quia Dominus noster Jesus Christus hanc ipsam die à mortuis resurrexit, & resurrectione sua, spirituale Sabbathum inchoavit.

Annon verò præter diem Dominicum, licitum est celebrare & alios dies festos anniversarios, utpote Salvatoris Apostolorum & aliorum

Sanctorum?

Licitum utique pro libertate Christiana, si modo absit superstitio & opinio cultus.

Cur igitur dies festis Salvatoris (utputa, de nativitate Christi, circumcisione, resurrectione, ascensione in Coelos, & missione S. Sancti, &c.) solenniter celebrantur?

Ut 1. ordine discatur historia.

Ut 2.

Ut 2. sigillatim summa beneficia, his ipsis nobis parta perpendantur.

Ut 3. speciatim pro beneficiis his debitas Deo gratias agamus, & iidem in Dei gloriam & nostram salutem utamur.

Cur Apostolorum & aliorum Sanctorum festa celebrantur?

1. Propter ordinem decentem in Ecclesia observandum.

2. Propter memoriam annuam historiae & præcipuorum beneficiorum DEI, per sanctos Ecclesie Christi præstitorum, quæ gratâ mente Christianos recolere decet.

3. Propter imitationem, ut sanctorum vitam, fidem, confessionem, constantiam, patientiam & alias virtutes, piè imitemur.

Quid significat, Sabbathum sanctificare?

Significat in genere sacro ac divi-

no

Regi nyontatvchjok, Martin
(304.19.11)

no cultui sabbatum destinare, ac sancta in eodem opera peragere.

Quid ergo in hoc præcepto nobis præcipitur?

Ut Verbum DEI sanctum reputemus, illud ipsum in cœtibus divinis libenter audiamus, meditemur & discamus: Sacro Sanctis Sacramentis utamur; precum item, gratiarum actionis, aliâque pietatis & charitatis Christianæ exercitia, quibus rectè & verè Sabbatum sanctificatur, peragamus.

Quid verò in eodem prohibetur?

Ne conciones & verbum divinum contemnamus, Sacramenta negligamus, opera servilia aliâque impia ludrica ac prophana (quibus Sabbatum turpiter profanatur) tractemus.

Quæ est specialis comminatio & pœna huius præcepti?

Quicumque prophanaverit Sabbatum,

hum,

hum, morte morietur. Exod. 13. v. 14. & 35. v. 2.

Quot verò præcepta continet secunda Decalogi Tabula?

Septem posteriora, nimirum IV. V. VI. VII. VIII. IX. X.

QUARTUM PRÆCEPTUM.

Honora Patrem tuum & Matrem tuam, ut sis longævus super terram.

Quæ est huius præcepti sententia?

Debemus DEUM timere & diligere, ne parentes & Dominos nostros contemnamus, neque ad iram provocemus: sed honore eos afficiamus, illis serviamus, morem geramus, amore eos prosequamur, & magnificiamus.

Qui sit, quod nec huius præcepti verba singula recites, sicut à Mose fuerit promulgata, Exod. 20. v. 11.

Quia

Regi Николай Ивановичу, Мартин
(304 1577)

Quia verba illa : Super terram, quam Jehova Deus tuus dabit tibi : respiciunt promissionem terræ Canaan, & hastenus solos Judæos concernunt. Quo fine nec ab Apostolo Paulo enumerata sunt, Ephes. 6. v. 3.

Ecquos intelligis hic nomine Parentum.

Per parentes intelliguntur omnes superiores, quos Deus regendis & defendendis aliis præfecit : Quales sunt :

1. Parentes nostri naturales.
2. Tutores & curatores pupillorū.
3. Ecclesiæ Ministri & Pastores.
4. Professores & Præceptores.
5. Magistratus politici, eorumque
6. Paterfamilias. (officiales,
7. Majores & seniores.

Quos intelligis nomine liberorum ?

Omnes inferiores, quos regendos, ac defendendos Deus alijs subjecit : quales sunt.

1. Li-

1. Liberi.
2. Pupilli.
3. Auditores verbi divini.
4. Discipuli.
5. Subditi.
6. Servi & domestici.
7. Juniores.

Quid ergo parentibus & superioribus quibusvis in hoc præcepto præcipitur ?

Ut paternâ curâ amore & affectu inferiores quosvis prosequantur, illos alant, defendant, in Domino fideliter instituant, & inculpato fidei ac vitæ exemplo præluceant.

Quid liberis & inferioribus quibusvis præcipitur ?

Ut parentes & Dominos superiores quosvis debito honore reverenter afficiant, illis cum timore & simplicitate inserviant, morem gerant, eos non contempnant, ad iram non com-

mo.

Регі нумератвдыок, Мартин
(304.15.11)

moveant, sed amore prosequantur & magnifaciant.

Sed an nē superioribus quibusvis promissuē obtemperandum in omnibus?

In omnibus obtemperandum, quæ non pugnant contra Deum & charitatem proximi. Si enim quid contra mandatum DEI præcipiunt, DEO magis obediendum est, quàm hominibus. Actor. 5. v. 29.

Quæ est promissio specialis huic præcepto annexa?

Ut benè sit tibi, & longævus sis super terram. Eph: 6. v. 3.

Cur verò promissionem hanc specialim Deus eidem addidit?

Ut 1. singulari hoc præmio ad observationē ejus magis nos exsuscitaret.

Ut 2. quanti parentum honorem faceret, publicè testaretur.

Ut 3. quam necessaria sit hujus præcepti obedientia, ostenderet.

Quæ

Quæ est comminatio & pœna specialis hujus præcepti?

Maledictus non honorans Patrem. Deut. 27. v. 16. Qui patri aut Matri maledixerit, morte moriatur. Exod. 21. v. 15. Levit: 20. v. 9.

QUINTUM PRÆCEPTUM.

Non occides.

Quæ est hujus præcepti sententia?

Debemus DEUM timere & diligere, ne vitæ proximi nostri incommodemus, aut ægrè faciamus: sed illum adjuvemus & promoveamus in omnibus vitæ necessitatibus.

Quid significat in hoc præcepto, occidere?

Significat nocere vitæ ac saluti proximi nostri.

Vel 1. Interioribus animi affectibus, ut pura irâ, odio, invidia, vindictæ cupiditate.

Vel 2.

Regi nyontatwinyok, Martin
(304. 15. 1)

Vel 2. Gestu externo vultus inde-
coro :

Vel 3. Lingvæ convitiis ac ma-
ledictis:

Vel 4. Opere quocunq; externo;

Quid igitur in hoc præcepto pro-
hibetur ?

Ne vitæ proximi nostri, quocun-
que modo incommodemus, aut ægre
faciamus & lædamus, vel per nos ip-
sos, vel per alios.

Quid verò in eodem nobis præci-
pitur ?

Ut humanitate & benevolentia nos-
tra proximum adjuvemus, & promo-
veamus, in omnibus vitæ & corporis
necessitatibus ac periculis.

Quæ est promissio hujus præcepti ?

Beati misericordes, quoniam mi-
sericordiam consequentur : Beati pa-
cifici, quoniam filii Dei vocabuntur :

Beati

Beati mites, quoniam hæreditabunt
terram, Matth. 5 v. 7.

Quæ est comminatio & pœna hu-
jus præcepti ?

Quicumq; sanguinem humanum
effunderit, ejus sanguis vicissim effun-
detur, Gen. 9 v. 6. Qui gladium
acceperit, gladio peribit, Matt. 26. v.
56. &c. Quisquis fratri suo irasci-
tur temerè obnoxius est iudicio,
Matth. 5 v. 22.

SEXTUM PRÆCEPTUM.

Non mœchaberis.

Quæ est hujus præcepti sententia ?

Debemus Deum timere & diligere,
ut castè & pudicè vivamus, in verbis
ac operibus, & unus quisque suam
conjugem amet & honoret.

Quid significat mœchari ?

Significat illicitum extra legiti-
mum conjugium Veneris usum sectari,

B

vel

Regi nyontatvehnyok, Martin
(304.5.1)

vel interiori animi affectu inordina-
to: vel 2. gestu externo lascivo: vel
3. sermonis externi spurcitia: vel 4.
opere externo, fornicatione, scortati-
one, adulterio, incestu, raptu, sodo-
mia, &c.

Quid ergo in hoc præcepto
prohibetur?

Ne illicitis concupiscentiæ illece-
bris ac vagis libidinibus Veneres, ani-
mum, ac corpus quovis modo conta-
minemus, ac conspurcemus.

Quid verò in eodem nobis
præcipitur?

Ut castè & pudicè vivamus in men-
te, verbis ac operibus, & unusquisque
suam conjugem amet & honoret.

Quæ est promissio hujus
Præcepti?

Qui ad proximi uxorem non ac-
cesserit, vita vivet, Ezech. 18. 7. 69.

Que

Quæ est comminatio & pœnia hujus
Præcepti?

Scortatores & adulteros judicabit
Dominus. Hebr. 13. 7. 4. Neque
scortatores neq; mœchi, neq; mascu-
lorum concubitores, regni DEI hæ-
reditatem possidebunt, 1. Cor. 6. 7. 9.
Gal. 5. 7. 21.

SEPTIMUM PRÆCEPTUM.

Non furtum facies.

Quæ est hujus præcepti Sententia?

Debemus DEUM timere & dilige-
re, ne proximo pecuniam aut bona
sua auferamus, neque falsis mercibus
aut imposturis ad nos pertrahamus,
sed demus operam sedulo, ut bona
ipsius conserventur, & ejus conditio
melior reddatur.

B 2

Quid

Регі н҃монтатвдн҃гюк, Мартин
(304. 19. 1)

1588

Quid significat furari ?

Significat facultatibus proximi in-
sidiari, easque ad se pertrahere, vel 1.
interiori cordis concupiscentia: vel 2.
exteriori oculorum cupiditate; vel 3.
facto externo illicita scilicet rerum
per imposturas, & exactiones varias,
acquisitione: clancularia aut violenta
surreptione: iniqua itidem possessio-
ne & in iusta communicatione.

Quid ergò in hoc Præcepto
prohibetur ?

Ne pecuniam, facultates, aut bona
proximo nostro auferamus, neque falsis
mercedibus aut imposturis variis, sub-
quocumque prætextu, ad nos pertraha-
mus, & iniuste possideamus.

Quid verò in eodem nobis
præcipitur ?

Ut demus operam, quò proximi
opes conserventur, ejusque conditio
quantum fieri possit, melior à nobis
reddatur.

Quæ

Quæ est pœna furti ?

In Veteri quidem Testamento erat
restitutio, vel quadrupli, vel quintu-
pli, nonnunquam vero septupli, Prov.
6. v. 81. pro delecti qualitate. Hodie
vero capitali suspendii supplicio
(consideratis certis quibusdam cir-
cumstantiis) è constitutionibus,
Imp. afficitur.

OCTAVUM PRÆCEPTUM.

Non loqueris falsum
Testimonium adverius
proximum tuum.

Quæ est hujus præcepti Sententia ?

Debemus DEUM timere & dilige-
re, ne Proximum falsis mendaciis in-
volvamus, prodamus, traducamus,
aut infamiâ aliquâ afficiamus: sed il-
lum excusemus, aliquid boni de eo lo-

B 3

qua-

Regi ryomtatvednyok, Martin
(304.15.11)

quamur, & omnia in meliorem partem accipiamus & interpretemur.

Quid significat loqui falsum testimonium?

Significat sive clam, sive aperte suspicari, dicere, aut testari, quod honesto cujusvis nomini, existimationi famæ ac personæ quoquomodo derogat.

Quid in hoc præcepto nobis prohibetur?

Ne proximum falsis mendaciis involvamus, prodamus, traducamus, infamia aliqua afficiamus, vel temerè aut indistincta causa condemnemus.

Quid verò in eodem præcipitur?

Ut proximum contra mendacia & obrektionem aliorum exculemus, benè de eo sentiamus & loquamur, omnia in meliorem partem accipiamus

mus & interpretemur: inq; omnibus negotiis nostris, veritatem constantè sectemur.

Quæ est promissio hujus præcepti?

Qui loquitur veritatem in corde suo, & non detrahit lingua sua, habitabit in tabernaculo Domini, Psalm. 15. v. 3.

Quæ est ejus poena?

Abominatio sunt labia mendacia Domino, Prov. 12. v. 23. qui perdet loquentes mendacium, Ps. 5. v. 7.

NONUM PRÆCEPTUM.

Non concupisces Domum proximi tui.

Quæ est hujus Præcepti Sententia?

Debemus DEUM timere & diligere

Regi nyomatatwngok, Martin
(304.15.1)

Regi nyantatwinyok, Martin
(304.15.1)

32 Epitome Catechetica

re, ne hæreditatem vel domum proximi nostri dolo malo captemus, aut sub specie juris & recti facultatibus nostris adjungamus, sed potius eum, ut suas fortunas integras retineat, juvemus.

Quid intelligis per Domum proximi?

Non ædificia & habitationem tantum proximi, sed & quamvis ejusdem hæreditatem quam possidet.

Quid significat concupiscere Domum?

Significat interiori cordis affectu pravo, & inclinatione inordinatâ, eaquæ alterius sunt, desiderare.

Quid ergo in hoc præcepto nobis prohibetur?

Ne quæcumque hæreditatem vel domum proximi nostri dolo malo captemus, aut sub specie juris & recti, iniquis facultatibus nostris adjungamus.

Quid

De Decalogo.

Quid verò in eodem nobis præcipitur?

Ut proximum, quò fortunas & opes suas integras retineat, quantum possumus, juvemus.

DECIMUM PRÆCEPTUM.

Non desiderabis uxorem proximi tui, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia, quæ illius sunt.

Quæ est hujus præcepti Sententia?

Debemus DEUM timere & diligere, ne proximo uxorem, servos, ancillas vel pecudes suas abalienemus aut abstrahamus: sed illos adhorre-

B 5

gaur,

mur, ut maneant, & suum officium diligenter faciant.

Quid in hoc præcepto nobis prohibetur?

Ne proximo uxorem, servos ancillas, vel pecudes abalienemus aut abstrahamus.

Ergone tantum uxoris, servorum, ancillarum & pecudum concupiscentia hic prohibetur?

Non, sed quia homines ardentius ferè & fraudulentius hæc concupiscunt, idèo speciatim exprimuntur: Reliqua vero omnia generali interdicto prohibentur, quod Dominus immediate his verbis subicit. nec quicquam eorum, quæ sunt proximi tui. Deut. 5. v. 12.

Cum verò concupiscentia hic denuò prohibeatur sunt ne distincta præcepta de domo, & de uxore proximi?

Omni-

Omniò. Quia 1. ipsi Deo duplici prohibitionè distingvere hunc in modum placuit.

Quia 2. diversitas obiectorum cum duplici prohibitionè diversa etiam præcepta arguit.

Quia 3. cæcitas rationis humanæ in agnoscendo concupiscentiæ peccato, duplici interdicto opus habuit.

Quid porro in hoc præcepto nobis præcipitur?

Ut uxorem, servos & ancillas proximi adhortemur & urgeamus. ut in officio maneant, & suum officium diligenter faciant.

Quæ poena & comminatio est huius & præcedentis præcepti?

Concupiscentia quando concepit, parit peccatum: peccatum verò mortem, Jacob. 1. v. 15.

B 6

Quid.

Regi nyontatvohjok, Martin
(304.15.1)

Quid summam dicit DEUS de
Præceptis omnibus?

Sic dicit: Ego sum Do-
minus DEUS tuus, fortis,
zelotes, visitans iniquita-
tem patrum in filios, in
tertiam & quartam gene-
rationem, eorum, qui ode-
runt me? & faciens mise-
ricordiam in millia, his,
qui diligunt me & custo-
diunt Præcepta mea, Exod:
20. 7. 5. 6. Deut: 5. 7. 9. 10.

Quæ est horum verborum
Sententia?

Deus minatur penam omnibus, qui
ista Præcepta transgrediuntur & vio-
lant.

Iant. Debemus igitur expavescere, &
timere iram DEI, & nihil contra hu-
jus modi præcepta facere. Promittit
verò gratiã & omnia bona, omnibus
qui mandata eius observant. Merito
igitur debemus DEUM timere, dilige-
re, & illi confidere, & secundum præ-
cepta eius omnem nostram vitam
seculò ac diligenter instituere.

Qui sit, quod hæc verba à D. Luthero
ad calcem præceptorum Decalogi af-
signantur, cum tamen Deus ea ipsa
verbis primi præcepti de sculptilibus
immediatè subiecit?

Fit hoc idè: Quia generalis
rationem continent, cur omnibus
præceptis Dei obediendum: nempe,
quia legislator est Dominus Deus no-
ster; vid: Levit: 25. 7. 2.

Quia 2. generalem continet com-
minationem, adversus transgressores
non

Regi nyomatvednyok, Martin
(304.15.11)

non tantum primi, sed etiam omnium reliquorum præceptorum Decalogi.

Quia 3. continent generalem promissionem erga omnes, qui mandata eius non tantum in primo, sed in omnibus reliquis præceptis servant.

Licuit ne hoc D. LUTHERO facere?

Quid ni? quia 1. neq; Moyses in repetitione Decalogi, Deut 5. v. 21. nonum & decimum Præceptum eodem ordine & iisdem verbis, sicut in Exod 20. v. 27. commemorat.

Neq; 2. Christus, neq; Paulus acriter in numeratione præceptorum observant; ille enim octavum præposuit quarto, Matth 19. v. 18 19, hic vero sextum præposuit quinto, Rom 13. v. 6. Non igitur ordo præceptorum, sed observatio eorundem præcisè attendenda.

De.

De Impletione Legis.

Anne verò operibus nostris legem Dei perfecte implere possumus?

Non possumus: Bona enim nostra opera sunt imperfectè bona, quia miserè peccatores sumus, & volentibus bonum facere, semper adiacet malum, Rom. 7. v. 21.

Ergone etiam renati non possunt implere legem Dei?

Non possunt: Quia 1. non est homo iustus super terr. in qui faciat bonum & non peccat. Eccles. 7. v. 21. 1. Regum. 8. 46.

Quia 2. lex est spiritualis renati autem sunt carnales. Rom 7. v. 14.

Quia 3. ipsi renati cum Paulo fatentur se imperfectos, Phil. 2. v. 12, in carne sua non habitare bonum, Rom. 7. v. 18. & cum Johanne. Si dixer-

Регі р'яоматател'носкі, Мартин
(304.15.11)

discrimus peccatum non habeamus, nos ipsos leducimus & veritas in nobis non est, Joh. 1. v. 8

Quis ergo Legem & Præcepta Decalogi implevit?

Christus JESUS, DEI & MARIE Filius: Is enim perfecte Sanctus & Justus est & Lei pro nobis perfecte satis fecit. Cujus impletio imputatur credentibus verâ fide ad iustitiam æquè, ac si ipsi eam præstitissent, Rom. 10. v. 4.

De Usu Legis.

Quod si igitur Lex à nemine impleri potest quis est usus præceptorum Decalogi?

Potissimum triplex. 1. Coërcent, externâ disciplinâ non renatos, ne anteriore delicta committant.

2. Offen-

2. Ostendunt peccata ac revelant iram Dei adversus peccata, ut inde excitati quæramus remissionem peccatorum, & consolationem adversus iram Dei & mortem æternam, in Christo Jesu Salvatore nostro.

3. Docent, quæ sint bona opera à credentibus & renatis præstanda ad obedientiam & gratitudinem suam erga misericordem Patrem in cœlis demonstrandam.

De Peccato.

Cum igitur lex ostendat & arguat peccata,

Quid est Peccatum?

Peccatum est aberratio à norma legis divinæ, graviter DEUM offendens, & ad severam vindictam provocans.

Quæ

Regi nymtatvednyok, Martin
(304.19.11)

Quænam est causa peccati?

Causa peccati primaria est ipse Diabolus, qui sponte suâ se à Deo primum avertit, & ab initio peccavit, 1. Joh: 3.

Altera est perversa hominis voluntas, Rom 8 v 12 quæ liberè diaboli fraudibus fascinata, 2. Cor. 4 v 4. pravis concupiscentiis obsequium præstat. Jacob. 1. v. 14.

Quotplex est peccatum?

Duplex: Originale & actuale.

Quid est peccatum originale?

Peccatum originale est intima depravatio totius naturæ humanæ concreatâ justitiâ ac integritate spoliata & ad malum pronæ, propagata per carnalem generationem ab Adamo in omnes homines obnoxios reddens omnes temporalibus ac æternis poenis; qui non per Spiritum Sanctum renascuntur.

Proba

Proba peccatum originis & esse in omnes posteros propagari?

Probatur inter alia indubitatis his scripturæ testimoniis: Nisi quis renatus fuerit ex Aqua & Spiritu, non potest introire in regnum cœlorum. Quod enim natum est ex carne, caro est, Joh 3 v 5 6.

Per unum hominem peccatum in mundum introit, & per peccatum mors. & ita in omnes homines mors pertransivit, Rom: 5. v. 12.

Eramus omnes naturâ filii iræ, sicut & cæteri, Eph: 2. v. 3.

In iniquitatibus conceptus sum & in peccatis concepit me mater mea, Psalm. 51. v. 7.

Quis mundum dabit de immundo? Job. 14. v. 4.

Estne peccatum originis ipsa hominis corrupti substantia & natura, an verò accidens in natura humana hærens?

Non

Regi nyontatvndnyok, Martin
(304.15.11)

Non est ipsa substantia : sed accidens est sive adventitia qualitas ipsi naturæ inhærens. Quia disertè Apostolus dicit : peccatum in me habitat : Malum quod MIHI ADIACET. Rom. 7. 17. 20. 21.

Quid est Peccatum actuale :

Est omne vel factum vel dictum, vel cogitatum, vel conceptum contra legem Dei, quo malum committitur, vel bonum omittitur.

De Pœnitentia.

Quomodo ex ostensione peccatorum iram Dei agnoscimus, & remissionem peccatorum inquirimus ?

Seria cordis pœnitentia seu vera ad Deum conversio.

Quid est Pœnitentia ?

Pœnitentia est conversio hominis peccatoris ad Deum dolentis peccata ex di-

ex divina lege agnita & apprehendens fide Christi meritum.

Quot sunt partes pœnitentiæ ?

Duæ : Contritio & Fides.

Quid est Contritio ?

Contritio est cordis serietà ac veritas tristitia, propter agnita ex lege divina peccata, iram Dei & ultimas penas expavescentes & dolentes.

Quid est Fides ?

Fides est, ex agnita divini verbi veritate per Spiritum Sanctum fiducialis apprehensio divinæ gratiæ seu misericordiæ per Christum; in promissione Evangelicâ fundata.

Annon & nova obedientia est

pars pœnitentiæ ?

Propriè loquendo, non est pars sed effectus pœnitentiæ. Quia disertè fructus appellatur pœnitentiæ, Matth. 3. v. 8. Luc. 3. v. 8. Actor. 26. v. 20. adeoq; ipsa conversio est posterior.

De

Pægi nyontatwinyok, Martin
(304.15.11)

De bonis Operibus.

Cum tertius præceptorum Decalogi
ulus sit, docere quæ sint bona ope-
ra à credentibus & renatis
præstanda.

Quæro, quid sint bona Opera ?

Bona opera sunt actiones quæ sunt à
renatis, per Spiritum Sanctum ex vera
fide, secundum mandatum & legem
Dei; ad solius Dei gloriam & debitam
nostram gratitudinem declarandam.

Possuntne renati bona opera purè & perfecte
bona absq; ulla vitii labe præstare ?

Non possunt. Quia enim renovatio
in hac vita est inchoata & imperfecta,
fit etiam ut renati edant opera bona,
imperfecte bona carnisq; vitiis con-
taminata.

Quomodo verò hæc renatorum opera
imperfecta DEO placent ?

Placent, 1. quia personæ fide DEO

reconciliatæ placent. Et 2 quia ma-
culæ eorundem obteguntur vel anime
perfectionis absolutissimæ Christi
mediatoris.

An igitur & cur bona opera renatis
sunt necessaria ?

Necessaria sunt 1. Dei causâ : ut
mandato ac voluntati Dei debitam
obedientiam præstemus, Matth. 5.
v. 6. Rom. 7 v. 12.

2. Nostri causâ ; ut fidem nostram
iisdem coram hominibus declaremus,
Matth. 7 v. 18 Jacob. 2. v. 17.

3. Proximi causâ ; ut iisdem eun-
dem juvemus, sublevemus & edifice-
mus, 2. Cor: 4 v. 15.

Annon ergo necessaria sunt ad iustiti-
am & salutem nostram coram DEO
promerendam ?

Minimè. Iustificamur enim & sal-
vamus gratis sola fide in Christum
Iesum, Roman. 3. v. 28. Arbitramur
justi-

Regi nyontatwinyok, Martin
(304.15.1)

justificari hominem per fidem sine
Operibus legis.

Ephes. 2. v. 8. Gratia estis salvati
per fidem & hoc non ex verbis. Dei
enim donum est, NON EX OPERIBUS,
ne quis gloriatur.

Sed. ante ad justitiam & salutem
conservandam sunt necessaria

Ne hoc quidem. In virtute enim
D. i. cultodimur PER FIDEM in salu-
tem, 1. Petr. 1. v. 5.

DE SYMBOLO APOSTOLICO.

Quodnam est alterum doctrinae Cate-
cheticae Caput ?

Symbolum Apostolicum.

Quid est Symbolum Apostolicum ?
Est brevis & summaria comprehen-
sio articulorum Christianae fidei & re-
ligio-

De Symbolo Apostolico.

ligionis qua Ecclesia ejusque membra
se ab aliis sectis discernunt

Cur dicitur Symbolum ?

Quia publica haec fidei professio
est indubitata nota, qua Christiani
agnoscuntur; & ab Ecclesiae hostibus
discernuntur.

Cur dicitur Apostolicum ?

Quia 1. vel summam doctrinae A-
postolicae continet, eidemque tanquam
firmissimo fundamento innititur.

Vel quia Apostoli illud congesserunt
& per manum quasi Ecclesiae tradiderunt
(Dicitur alias Catholicum, quia
omnium Christianorum in toto orbe
dispersorum est una fides.)

Unde vero doctrina haec Symboli Apo-
stolici desumpta est ?

Ex Evangelio.

Quid est Evangelium ?

Evangelium est doctrina divina de
gratuita peccatorum remissione, per
fidem Jesu Christi ad vitam aeternam.

C

Reci-

Regi nyontatwngok, Martin
(304.15.11)

Recita nunc verba Symboli
Apostolici ?

1. Credo in DEUM PA-
TREM, omnipotentem,
creatorem Cœli & terræ.
2. Et in JESUM CHRI-
STUM, Filium ejus uni-
cum, Dominum nostrum.
3. Qui conceptus est de
Spiritu Sancto; natus ex
MARIA Virgine.
4. Passus sub Pontio Pila-
to, crucifixus, mortuus &
sepultus: descendit ad in-
feros.
5. Tertia die resurrexit à
mortuis.

6. Ascen-

6. Ascendit ad Cœlos,
sedet ad dexteram Dei
Patris.
7. Inde venturus est judi-
care vivos & mortuos.
8. Credo in SPIRITUM
SANCTUM.
- Sanctam Ecclesiam,
Catholicam; Sanctorum
communione.
10. Remissionem pecca-
torum.
11. Carnis Resurrectio-
nem.
12. Et Vitam Æternam,
Amen.

C 2

Quod

Рѣги нѣмента вѣнѣжск, Мартин
(304.15.11)

Quot sunt Articuli Symboli hujus
Apostolici ?

Sunt præcipuè TRES.

- I. De Creatione.
- II. De Redemptione.
- III. De Sanctificatione.

Quis est usus horum Articulorum ?

Ut discamus ex illis agnoscere Deum nostrum, qui & qualis sit in essentia sua, & quænam sit benefica ejusdem erga nos voluntas.

Quis igitur est Deus in essentia sua ?

DEUS est essentia spiritualis, æterna, intelligens, verax, bona, justa, casta, misericors, benefica, liberrima, immensæ sapientiæ & potentia, alia à creaturis omnibus, PATER æternus, qui Filium suum imaginem suam ab æterno genuit ? & FILIUS imago Patris coæterna ; & SPIRITUS Sanctus à Patre & Filio procedens, Creator

Creator, Conservator, Redemptor & sanctificator omnium.

Seu ?

Est Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus, Tres distinctæ personæ, in una, æterna simplicissima & indivisibili essentia.

Suntne igitur tres Dii, quia mentionem fecisti Dei Patris, Filii & Spiritus Sancti ?

Minimè. Unus est tantum Deus ; qui se in tribus distinctis personis manifestavit. Et sic essentiâ unus, Trinus in personis.

Proba Deum esse in essentiâ unum ?

Probatum his Scripturæ testimoniis.

Audi Israël, Dominus Deus tuus Jehovah UNUS est, Deut: 6. v. 4.

Jehovah est DEUS, & non est ultra præter eum, Deut: 4. v. 35.

Nullus Deus alius, nisi unus, 1. Cor: 8. v. 4.

Regi nyontatwengok, Martin
(304.15.1)

UNUS Deus, & Pater omnium, qui est super omnia Eph: 4. v. 6.

Proba Deum esse in Personis Trinum?

Probat 1. illustri revelatione singularum personarum Trinitatis, facta in baptismo Christi.

(Ubi Pater clamat de cœlo?)

Hic est Filius meus dilectus, Filius stat in Jordane, & Baptizatus Spiritus S. visibili specie columbæ descendit, Matth: 3. v. 16. Joh: 1. v. 32.)

2. Formula administrationis baptizari jubentur in NOMINE Patris & Filii & Spiritus Sancti Mat. 28. 10.

3. Quia TRES personæ expressè nominantur. 1. Joh: 5. v. 7. TRES sunt, qui testimonium perhibent in cœlo, PATER, Logos sive FILIUS & SPIRITUS SANCTUS, & hi tres UNUM sunt.

Quid verò in hoc mysterio est Personæ?

Persona est subsistens individuum, vivum

vivum, intelligens, incommunicabile, non sustentatum ab alio.

Quis est Deus Pater?

Est Prima persona divinitatis, quæ ab æterno genuit filium imaginè sui, creans; conservas & gubernas omnia.

Quis est Deus Filius?

Est secunda persona divinitatis ab æterno à Patre genita; quæ assumpta humana carne, Christus redemptor & mediator noster facta est.

Quis est Deus Spiritus sanctus?

Est tertia persona divinitatis, ab æterno à Patre & Filio procedens: regenerans & sanctificans nos per verbum & sacramenta.

Cur verò alia sit persona Patris/ alia Filii, alia Spiritus sancti: quâ ratione Personæ à se in vicem differunt?

Regi rymtatatvdyok, Martin
(304.16.11)

Duplici ratione differunt, tum ad intra [sive internè] tum ad extra [sive externè.]

Quam vocas differentiam ad intra ?

Qua personæ inter sese distinguuntur citra creaturam respectum, proprietatibus hypostaticis seu personabilibus.

Quænam sunt istæ proprietates hypostaticæ ?

Patris proprietates hypostaticæ est, à nullo esse, sive ingenitum esse.

Filii à Patre genitum esse.

Spiritus Sancti, à Patre & Filio ab æterno procedere.

Quam vocas differentiam ad extra ?

Quæ personæ distinguuntur externis proprietatibus, beneficiorum & præcipuorum operum erga creaturas, in primis vero erga Ecclesiam.

Quænam sunt istæ proprietates externæ ?

Patris est creatio. Filii redemptio. Spiritus S. sanctificatio & regeneratio.

Sub.

Регі нгоптавчнгок, Мартин
(304.15.11)

Subjice unus breviter, quæ sit benefica voluntas Dei ?

Quod nobis peccata nostra [gratuito propter Christum] vult condonare & misericors, noster Pater esse & manere.

Ubi voluntas Dei nobis revelata est ?

In cœlesti ipsius verbo, Ut : Ezech: 33 v. 11. Vivo ego, nolo mortem Peccatoris, sed ut convertatur & vivat.

Joh: 3. v. 16. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui crediderit in eum non pereat : sed vitam æternam habeat.

2. Timoth. 2. v. 4. Deus vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

2. Pet: 3. v. 9. Deus non vult ULLOS perire, sed omnes ad poenitentiam reverti

C 5

quid

Regi nyontatwehyok, Martin
(304.15.11)

Quid verò isthac notitia essentia ac voluntatis divina nobis prodeit ?

Ut veram exinde fidem percipiamus, & perfidem salutem æternam consequamur.

Primus Articulus, de CREATIONE.

Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cœli & terræ

Quid significat in hoc articulo CREDERE ?

Credere non tantum est scire assentiri iis, quæ in articulis fidei & Evangelio proponuntur: verum etiã in primis indubitata cordis fiducia iisdem aquiescere.

Quid significat N Deum credere ?

Credere in Deum est certa cordis fiducia statuerè Deum Patrem Domini

ni nostri Jesu Christi esse verum unicum & vivum Deum, eundemq; mihi etiam esse patrem, protectorem & defensorem, per & propter Christum, in quo me sibi filium adoptavit.

Cur appellas Deum P A T R E M ?

1. Respectu Filii unigeniti, quem ex se ipso ab æterno genuit. 2. Respectu nostri quia 1. nos creavit 2. In dilecto Filio suo in filios adoptavit Et 3. paterno nos amore atq; cura, tanquam pater filios suos, prosequitur, neque necessariis omnibus prospicit.

Cur addis, Omnipotentem creatorem cœli & terræ ?

Ad demonstrandam infinitam Dei majestatem & omni potentiam, sapientiam, justitiam, bonitatem quæ in ipso creationis opere clarissime omnium manifestavit,

Dic nunc, quæ verborum, articuli hujus Sententia ?

C6 Credo

Regi nyomatwinyok, Martin
(304.15.11)

Credo, quod Deus me creavit unâ cum omnibus creaturis. Quod corpus & animam, oculos, aures, membra, rationem & omnes sensus mihi dedit & adhuc sustentat.

Ad hæc quod vestes & calceos, cibum ac potum, domum, uxorem, liberos, agros, jumenta, & omnia bona, cum omnibus vitæ necessariis, copiosè & quotidie largitur, me contra omnia pericula protegit, & ab omnibus malis liberat & custodit.

Et hæc omnia ex merâ sua paternâ ac divina bonitate & misericordia, sine ullis meis meritis aut ullâ dignitate.

Pro quibus omnibus illi gratias agere, pleno ore laudem tribuere, inservire & obsequi meritò debeo. Hoc certissimè verum est.

Quænam beneficia in explicatione Categeticâ hujus articuli enumerantur;

Duo

Duo potissimum: 1. in genere de rerum omnium Creatione. 2. de Providentia, sive rerum creatarum conservatione.

(Hic explicandum & postea ex discipulo quærendum: Quibus verbis enumerentur beneficia creationis? quibus verbis beneficia Providentiæ? An promereamur illa? Quid pro illis vicissim debeamus?)

Quid significat Creare?

Creare, est aliquid ex nihilo solius verbi jussione, producere.

Unde probas: Hominem unâ cum aliis creaturis, à DEO conditum;

Ex ipsa historia creationis, ubi fertis verbis dicitur: Creavit Deus Hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum, Masculum & Fœminam creavit illos, Gen. 1. v. 27. Conf. Gen. 5. v. 1

C7

Quæ-

Quænam & qualis est illa imago DEI ?
Est illud nil. quam JUSTITIA
& SANCTITAS vera, in qua pri-
mus homo conditus erat. Ephe. 4. v.
24. consistens in summâ totius homi-
nis perfectione omnium animæ & cor-
poris virium & similitudine, integritate,
puritate ac cum lege, divina con-
formitate.

Fuitne hæc imago Dei, ab Adamo in po-
steros propagata ?

Minimè, sed per lapsum eiusdem
amissa, & horribili depravatione cor-
rupta est.

Nulla verò ratione in nobis restauratur ?

Restauratur in hac vitâ inchoativè
reparatione Christi atq; innovatione
vitæ per Spiritum sanctum: in futurâ
autem vita in electis perficietur con-
summativè.

Cur subjicitur explanationi hujus & seqq.
articulorum. Hoc certissimè verum est:

Ad testificandam fidei hujus no-
stræ

Regi nyontatwehjoK, Martin
(304. 19. 11)

stræ Plerophorian & immorâam cer-
titudinem, de qua non quicquam du-
bitare debemus: ■

Secundus Articulus, de
REDEMPTIONE.

Credo in JESUM Chri-
stum, Filium ejus unicum,
Dominum nostrum.

Qui conceptus est de
Spiritu Sancto, natus ex
Maria Virgine.

Passus sub Pontio Pila-
to, crucifixus, mortuus &
sepultus, descendit ad in-
feros.

Tertiâ die resurrexit à
mortuis.

Ascendit ad Cœlos, se-

det ad dexteram Dei Patris omnipotentis.

Inde venturus est iudicare vivos & mortuos.

Quæ est horum verborum, Sententia ?

Credo ; quòd Jesus Christus verus DEUS à Patre ante secula genitus, idemq; verus homo, natus ex Maria Virgine, sit meus Dominus, qui me perditum & damnatum hominem redemit, & ab omnibus peccatis, à morte & potestate Satanæ liberavit ; non quidem atro & argento, sed suo sancto & pretioso Sangvine, suaq; immeritâ passione & morte : Ut ego essem ipsius proprius, & in ipsius regno, sub ipso viverem, ac liberaliter servirem, in perpetuâ justitiâ & innocentia, perinde ac ipse à morte surrexit, vivit & re-

Рєгї нгоптатвєнїок, Мартїн (304.15.11)

& regnat in æternum. Hoc certissime verum est.

Quot membra continet hic articulus ejusdemq; explicatio ?

Duo potissimum : 1. De Persona Domini nostri JESU CHRISTI : 2. De officio Christi.

I. De Persona Christi.

Quinam articuli agunt sp̄ciatim de Persona Christi ?

Duo priores : Et in Jesum Christum Filium ejus unigenitum, Dominum nostrum.

Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.

Quis igitur est Jesus Christus ?

JESUS CHRISTUS est secunda Persona Divinitatis, verus nempe Deus, ab æterno à Patre genitus, idemq; verus Homo, in tempore ex Maria Virgine natus, unicus humani generis Redemptor.

Sed?

Est Dei & Mariæ Filius, verus Deus à Patre ab æterno genitus, verus item homo ex Maria virgine natus, **DOMINUS** meus.

Quare appellatur **JESUS**?

Jesus hoc est: Salvator dicitur ab Angelo quia ipse populum suum salvaturus erat ab omnibus peccatis: Matth. 1. v. 21 [& quia non est in alio quoquam salus, nec aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo operer nos salvos fieri Act. 4. 21.]

Quare appellatur **CHRISTUS**?

Christus, hoc est, unctus dicitur, quia Spiritu Sancto in Prophetam Sacerdotem & Regem nostrum, præter mensuram unctus est. Joh. 3. 34. Act. 10. v. 38. Psal. 45. v. 8.

Quomodo probas, Christum esse verum **DEUM**?

Probo 1. Quia in scripturis expresse
& ab-

& absolute vocatur Jehov. Jer. 23. v. 6. Esa. 45. v. 17. Hof. 1. v. 7. & Deus, Joh. 20. v. 20. Rom. 9. v. 5. Joh. 5. v. 10. Esa. 35. v. 4.

Quia 2. est & vocatur filius Dei proprius, Rom. 8. v. 23 & unigenitus Dei filius. Joh. 1. v. 18, & æternus Patris filius Psal. 2. v. 7.

Quia 3. Epitheta & attributa Dei essentialia eidem attribuuntur.

(Est enim æternus Proverb. 8. v. 23. Joh. 1. v. 1. immutabilis. Heb. 1. v. 11. omnipræsens Matth. 18. 20. & 28. 30. omnipotens Matth. 11. v. 27. omniscius, Joh. 2. v. 25. bonus, misericors verax, justus, &c. teste scriptura passim.)

Quia 4. effecta & opera merè divina, propria virtute ad gloriam suam efficit, Joh. 1. 2. & 3. 19. Heb. 3. v. 10.

Quia 5. religiosus cultus adorationis merè divinus ei tribuitur Conf. Psal.

Regi nyomatatvnyok, Martin
(304. 16. 11)

Regi nyontatwehnyok, Martin
(304.19.11)

97. v. 7. Hcb. 1. v. 6. Rom. 4. v. 11.

Quæ & alia Christum verè propriè & naturâ Deum esse, indubitato demonstrant.

Quomodo probas, Christum esse verum hominem?

Probo 1. Quia disertè, verè, & propriè appellatur Homo, Luc: 23 v. 47. 1. Timoth: 2. v. 5.

Quia 2. definitio hominis ei competit.

Quia 3. essentielles hominis partes (anima nimirum rationalis & corpus) ei attribuuntur. Matth: 20. 28. & 27. v. 28. Actor: 26. v. 58. &c.

Et 4. propria earundem pàthe sive affectiones.

[Quales sunt proficere sapientiâ & ætate, contristari, lacrimari, turbari, frigare, elurire, defatigari, &c.]

Et 5. effecta atq; operationes humanæ.

[Quales sunt intelligere, velle, eligere, loqui, docere, edere, bibere, ire, quiescere, pati, mori, &c.]

Quæ

Quæ & alia Christum vere propriè & naturâ hominem esse demonstrant
Quod si Christus est verus DEUS & verus Homo, quot & quæ sunt in ipso naturæ?

Duæ: Divina & Humana.

Annon verò etiam in Christo sunt duæ Personæ?

Nequaquam. Unus enim est Dominus Jesus Christus, 1. Cor: 8. v. 6. & una hujus persona, duæ vero ejusdem sunt distinctæ naturæ inter se invicem unitæ.

De Unione Personali.

Quæ igitur & qualis est duarum harū in Christo naturarum unio?

Est unio personalis (quia in personatu logu facta; & in eadem utraq; natura subsistit.)

Quid est unio personalis?

Unio personalis est, veræ & perfectæ humanitatis ex substantiâ Mariæ virgi-

virginis matris in ipsam Filii Dei personam assumptio ut sit una theantropos. (Deus & homo) absque naturarum confusione.

Factum est unio ista hypostatica absque ulla communicatione?

Abfit: cum enim unio hæc sit perfectissima, non tantum subsistit in mutua ipsarum, naturarum communicatione, tanquam propria sua forma, sed & ex eadem consequitur idiomatum sive proprietatum utriusque naturæ communicatio.

De Communicatione,

IDIOMATUM.

Quid est communicatio Idiomatum?

Communicatio Idiomatum est (ex unione hypostatica orta) participatio proprium divinæ & humanæ naturæ; facta in Christo theantropo ab alterutra

terutra vel utraque natura simul denominationio.

Qualis est ista communicatio?

Est vera realis, adeoque personalis: Qualis enim est unio, (juxta Nazianzeni regulam) talis etiam est Idiomatum communicatio.

Estne vero una eadem communicationis hujus Idiomatum ratio?

Non: sed tria sunt ejusdem distincta genera sive gradus. Quorum 1. dicitur communicatio proprietatum.

1. Communicatio majestatis?

3. Communicatio apotelesmatum sive operationum officii.

Quondam est Primum Genus communicationis Idiomatum.

Quando propria naturarum communicantur personæ in concreto, Sic dicitur, Deus est passus, Filius Dei natus est ex muliere, Gal 4. v. 4. Filius Mariæ, est ante Abrahamum Joh: 8. v. 58. Christus univ[er]sa condidit, Eph. 3. v. 9. Quod

Редгі нгуонтатвнхюк, Мартин
(304.19.11)

Regi nyomatwinyok, Martin
(304.19.1)

Quodnam est Secundum GENUS ?

Quando divina majestas, gloria & potentia assignatur Christo, secundum humanam naturam, per & propter unionem hypostaticam. Sic dicitur, Caro Christi est vivifica, Joh. 6. Sanguis Christi emundat nos à peccato. Joh 1 v. 7. &c.

Quænam & qualis est ista majestas & gloria Christi donata ?

Est verè divìnà, immensa & infinita, nimirum.

1. OMNIPOTENTIA.

[Matth: 28. v. 18. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terrâ.

Matth. 11. v. 24. Omnia mihi data sunt à Patre.

Heb. 2. v. 8. Omnia subjecisti sub pedibus ejus: in eo enim quod omnia ei subjecit, NIHIL omisit, quod ei subiectum non sit.)

2. OMNISCIENTIA.

(Col:

[Col: 2. v. 3. In Christo sunt absconditi omnes thesauri sapientiæ & scientiæ.

Joh: 2. v. 25. Non opus erat, ut quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat, quid esset in homine.]

Joh: 21. v. 17. Domine tu scis OMNIA. Conf. Esai: 11. v. 1.]

[Joh. 6. v. 51. Ego sum Panis vivificus. Si quis manducaveris de hoc pane, vivet in æternum. Et panis, quem ego dabo, CARO mea est Ibid: 54. Qui edit carnem meam & bibit Sanguinem meum, habet vitam æternam.

Joh: 5. v. 26. Sicut pater habet vitam in se ipso, ita & filio dedit habere vitam in se ipso: Idque quia Filius hominis est: ibid: v. 27.]

4. Potestas remittendi peccata & judicium faciendi.

D

[Matth:

[Matth. 6. v. 9. Filius hominis habet potestatem remittendi peccata in terrâ.

Joh. 5. v. 27. Pater dedit potestatem Filio iudicium faciendi, quia Filius hominis est.

Actor. 17. v. 31. Deus statuit diem, in quo iudicaturus est orbem in iustitia, per virum per quem decrevit, postquam suscitavit eum de mortuis, Conf. Matth. 25. v. 31.)

5. CULTUS ADORATIONIS.

(Phil. 2. v. 19. Deus exaltavit Christum, ac donavit ei nomen, quod est super omne nomen: ut in nomine Jesu flectatur omne genu, Cœlestium, terrestrium & inferorum, omnisq; lingua confiteatur, quod Dominus sit Jesus Christus in gloria Dei patris.

Heb. 1. v. 6. Adorent eum omnes Angeli Dei. Confer: Psalm: 72. v. 11. Apoc: 5. v. 12.

6. OMNI-

6. OMNIPRESENTIA &c.

Matth. 18. v. 20. Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo Ego sum in medio eorum.

Matth. 28. v. 20. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usq; ad consummationem seculi.

Eph. 4. v. 10. Ascendit Christus super omnes cœlos, ut impleret omnia Confer, Eph. 1. v. 22. 20. 21.

At secundum quam naturam hæc ipsa divina majestas Christo data? Data est Christo secundum humanam naturam.

Illud ipsum demonstra?

Demostro tritâ hæc & inconcussâ rotius orthodoxæ antiquitatis regulâ: Quæcumq; scripturâ dicit Christo data esse in tempore, illa de Christo non secundum Deitatem, sed secundum assumptam humanitatem intelligenda sunt, Athanasius, Cyrillus, Theodo-

D 2

rus

Regi nyontatwelyok, Martin
 (304.19.11)

ius, Basilius, &c.

Quodnam est TERTIUM GENUS communicationis idiomatum?

Quando Actiones officii tribuuntur Christo non secundum unam tantum, sed secundum utramque naturam. Sic Christus dicitur noster mediator, Prophetas, Sacerdos, Redemptor, Salvator, Rex, Dominus, &c.

Una igitur & eadem est utriusque naturae, in actionibus his officii, ratio?

Non. sed juxta Regulam Concilii Calcedonensis, Utraque natura in Christo agit cum communicatione alterius, quod cuiusque proprium est.

Siquidem Christus actiones officii secundum utramque naturam perficit, ergone etiam secundum utramque naturam Mediator noster erit?

Omnino secundum utramque divinam & humanam naturam: quia disertis id ipsum scriptura testimoniis comprobatur.

Cedo

Cedo testimonia aliqua, quibus probes, Christum esse Mediatorem secundum divinam naturam?

Gal. 4. v. 6. Misit DEUS FILIUM SUUM natum ex muliere, factum sub lege, ut qui sub lege essent redimeret.

1. Joh. 3. v. 8. In hoc apparuit FILIUS DEI. ut dissolvat opera Diaboli.

[Cōfer Rom. 5: 10. & v. 8. 31. 2. Cor. 5. v. 19. Jerem. 36. 6. & 33. 16. Esa. 35. v. 4. Ose. 1. v. 7. Actor, 19. v. 28.]

Profer testimonia Christum esse Mediatorem nostrum secundum humanam naturam?

Gen. 3. v. 15. SEMEN MULIERIS conteret caput serpentis, Luc. 9. v. 56. Filius Hominis non venit animas perdere, sed salvare.

1. Tim. 2. v. 5. Unus Deus, unus & Mediator Dei & hominum HOMO Christus JESUS, qui dedit semetipsum pretium redemptionis pro omnibus.

Confer Heb. 2. v. 14. Heb. 4. 15. &c.

D 3

De Of.

Regi nyontatvnyok, Martin (304. 19. 11)

II. De Officio Christi.

Quodnam est Officium Christi?
 Officiū Christi est, nos à peccatis nostris liberare: Cœlesti suo patri reconciliare, nos regere tueri & tandem æternum salvare.

Quotuplex est illud Officium Christi?
 Triplex: Propheticum, Sacerdotale & Regnum.

Quodnam est officium Christi Propheticum?

Est quo Christus nobis cœlestis sui Patris Voluntatem revelat, & nos ad Salutis viam informat.

Quodnam est officium Christi Sacerdotale?

Est: quo perfectissimam legi divinæ obedientiam præstitit, se ipsum pro totius mundi peccatis, hostiam obtulit, & perpetuo pro nobis apud Patrem Cœlestem intercedit.

Quodnam est officium Christi Regium?

Est, quo omnia in cœlo & in Terra potens

potenter gubernat, in primis verò Ecclesiam suam regit ac defendit.

Quotuplex est Regnum Christi?

Triplex: 1. Regnum potentia. (Generale Dominium super omnes creaturas in Cœlo & in Terra.)

2. Regnum Gratia. [Specialis operatio misericordiæ & gratia in Ecclesia.]

3. Regnum gloria. (Plenaria Cœlestis Certitudinis possessio, ubi Christus electos resuscitados Cœlesti gloria coronabit, ut in æternum cum ipso vivant & regnent.)

Quale est Regnum Christi?

Non est mundanum, Joh. 19. v. 36. sed Spirituale quia virtute verbi in hac vitâ perficitur, 2 Corint. 10. v. 4. 5.] & æternum: (quia regni ejus non erit finis. Luc. 1. v. 33. Dan. 2. v. 44.)

De Statu Exinanitionis.

Regi nymta Twelngok, Martin
(304.15.1)

Annè Christus hoc suum Officium pari semper modo administravit ?

Non : Symbolum namq, Apostolicum è scriptura meminit duorum distinctorum Statuum, Exinanitionis & Exaltationis:

Quinam est status Exinanitionis ?

Est visibilis Christi in his terris conversatio, quia Divinâ sese Majestate secundum humanitatem abdicavit, & formâ servi assumptâ obediens factus est, usq; ad mortem crucis, Phil. 2 6. 7.

Quibus Symboli Apostolici verbis status Exinanitionis exprimitur ?

Hic præcipuè: Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortu^o, & sepult^o.

Cur Christus passus, crucifixus & mortuus est ?

Ut sancto suo ac prætioso sanguine, suâq; immeritâ passione & morte perditum ac damnatum hominem redimiret, & ab omnibus peccatis, à

mor-

morte, potestate Satanæ, & damnatione æterna, liberaret.

Cur verò redemit & liberavit ?

Ut ego essem ipsius proprius, & in regno ipsius sub ipso viverem, ac in vera fidei justitia & morum innocentia, ipsi perpetuò inservirem.

Cur sepultus est ?

1. Ut verè ipsum mortuum esse constaret: 2 ut nostra sepulchra in dormitoria consecraret, ad subsequendam resurrectionem vitæ.

Cur descendit ad inferos ?

Ut inferis se victorem diaboli, in ferni, omniumq; hostium infernalium, demonstraret, de iisdemq; potentissimè triumpharet, Ose: 13. v. 14. 1. Cor: 15. v. 55. Ephe. 4. v. 10.

Quinam est status Exaltationis :

In quem Christus à mortuis resuscitatus, per ascensionem suam in Cælos ad dexteram majestatis Deï evehctus regit & gubernat omnia in

D 5

cælo

Regi nymontatevnyok, Martin
 (304.15.11)

cælo & in terra, Matt. 16. v. 19. Luc. 22. v. 99. Actor. 1. v. 9. &c.

Quibus verbis Symboli Apostolici status Exaltationis exprimitur?

His: Tertiâ die resurrexit à mortuis.

Ascendit ad cælos, sedet ad dextram Patris.

Inde venturus est iudicare vivos & mortuos.

Cur Christus tertiâ Die à mortuis resurrexit?

Ut 1. demonstraret, se pro peccatis nostris satis fecisse, veramq; iustitiam nobis acquisivisse, Rom. 4. 25.

Ut 2. tandem & nostra corpora in novissimo die resuscitaret, omniumq; beneficiorum, regni & gloriæ suæ coheredes nos redderet, Joh. 11. 25. & 24. 3. 1. Cor. 15. 21. Rom. 8. 11.

Cur ascendit ad cælos?

Ut ad dextram Patris sederet & officium mediatoris & interpellatoris pro nobis apud eundem obiret, Rom. 8. v. 34. vbi

Ubi & quale est illud cælum, in quod Christus ascendit -

Ubi & quale hoc cælum sit, quomodo corpus Domini in cælo sit, curiosissimum & supervacaneum est quærire, tantummodo in cælo esse credendum est. Aug. c. 6. de fid. & symb. Oculis enim non vidit, auris non audivit, neq; in cor hominis ascendit, Esai. 64. v. 4. 1. Cor. 2. v. 9.

Quid intelligitur per dextram Dei ad quam Christus confedit?

Intelligit Scriptura per eandem aliquid nil, quam æternam ac verè infinitam POTENTIAM ac MAIESTATEM DIVINAM per quam omnia operatur, regit & implet.

Vide Psal. 77. 11 & 118 v. 16. Exod. 15. 6. Esai. 43. 13. unde etiam dicitur dextram maiestatis, Heb. 1. 3 & virtutis, Mat. 26. v. 69. -

Quid

Regi nymtatwelyok, Martin
(304. 19. 11)

Quid significat, sedere ad dextram Dei?

Sedere ad dextram Dei nil aliud est, quam infinitam ac æternam maiestatem & virtute omnes creaturas & opera manuum Dei, potenter & gubernare ac regere. Vi unionis personalis, & quæ hanc secuta fuit, exaltationis. Plal 100 v. 1. I. Cor. I 15. v. 25. Ephel. I. v. 21.

Secundum quam naturam Christus exaltatus est ad dextram Dei?

Secundum eam naturam secundum quam natus; passus crucifixus, & sepultus, resurrexit, ad cælos ascendit, & exaltari potuit.

[Id enim series articulorum, demonstrat.]

Atqui secundum assumptam humanam naturam tantum, hæc omnia & singula Christo competunt.

Credin' igitur Jesum Christum redemptorem tuum, qui in cælos ascendit

cendit, tibi in terris præsentem esse posse?

Omnino. Credo id ipsum toto corde, quoniam Dominus meus Jesus Christus verus Deus & homo, Dominus super omnia mecum est juxta promissionem suam, & cum omnibus credentibus. Idem meus etiam Dominus & Rex est, qui sicut me liberavit, ita me etiam regit ac tuetur, & tandem aliquando cum omnibus credentibus, in æternum suum regnum suscipiet. At in Symbolo dicitur, INDE venturus est judicare vivos & mortuos.

Vocula INDE non denotat localem Christi in cælo inclusionem, sed indicat Christum Salvatorem nostrum in forma visibili cælo reversurum. Act. I. v. 11. & cum gloria ac maiestate summam vivos ac mortuos iudicaturum esse Matt. 25. v. 31.

Credis igitur certò iudicium vivorum

Regi tyomtatetshyok, Martin
(304. 15. 11)

vorum & mortuorum futurum?
Maximè credo, quia indubitatis scri-
pturæ sacræ testimoniis hoc ipsum de-
monstratur

Psal. 9. v. 9. Dominus paravit ad
iudicium thronum suum, & ipse iudi-
cabit orbem terræ in æquitate.

Act. 17. v. 31. Diem statuit Domi-
nus. in quo iudicaturus est orbem in
justitiâ, per eum virum, per quem de-
crevit.

Rom. 14. v. 10. Omnes sistemur
ante tribunal Dei.

Heb. 9. v. 27. Statutum est homini-
bus semel mori, post hoc autem iudi-
cium.

Act. 10. v. 42. Christus constitu-
tus est iudex à Deo vivorum & mortu-
orum

Confer cum his Daniel 7. 9. 10. 13.
Matt. 25. v. 13. 1. Thes. 4. v. 13. Epist.
Jud. 14. v. 15. Apoc. 20. v. 11.

Cur

Cur verò iudicium hoc institu-
etur?

Ut unusquisq; referat, quæ in cor-
pore suo fecit, sive bonum sive malum,
2. Cor. 5. v. 10.

Tertius Articulus, de
SANCTIFICATIONE.

**Credo in SPIRITUM SAN-
CTUM. Sanctam Ecclesiam
Catholicam, Sanctorum
communione.**

Remissionem peccatorum.

**Carnis resurrectionem,
Et vitam æternam, A.**

Quæ est horum verborum sententia?

Credo me propriis rationis meæ
viribus, JESU CHRISTO Domino meo
fidere, aut ad eum accedere nullo mo-
do posse

Sed

Regi nymontatvchjok, Martin
(304. 15. 11)

Sed Spiritus S. per Evangelium me vocavit, suis donis illuminavit, in recta fide sanctificavit & conservavit.

Quemadmodum solet totam Ecclesiam vocare, congregare, illuminare, sanctificare, & in Jesu Christo per veram ac unicam fidem, conservare.

In qua Ecclesia mihi & omnibus Christianis omnia peccata quotidie benignè remittit; & nos omnes in extremo à morte resuscitabit, ac mihi & omnibus in Christum credentibus vitam æternam dabit. Hoc certissime verum est.

Quot membra continet hic articulus?

Continet præcipue quinque.

1. De Spiritu Sancto.
2. De Ecclesia Catholica.
3. De remissione peccatorum.
4. De carnis resurrectione.
5. De vita æterna.

I. De Spi-

I. De Spiritu Sancto.

Quibus verbis articulus de Spiritu sancto proponitur?

Credo in Spiritum S.

Cur dicis CREDO in Spiritum Sanctum?

Quia eundem agnosco tertiam personam Divinitatis procedentem ab æterno à Patre & Filio, atq; sic verum Deum, in quem solum credendū, & qui solus invocandus, Deut: 6. v. 12.

Quomodo probas Spiritum Sanctum esse Deum?

Probo 1. Quia in scripturâ expresse & absolute vocatur Jehovah Deus.

Confer vers: 2. & 3. 2. Sam: 23. Esa: 1. 2. 10. Act: 28. 26. 2. Pet: 1. 21. item Act. 5. & 3. 4. & 1. Cor: 3. & 16.

Quia 2. attributa Dei essentialia eidem attribuuntur.

[Est enim æternus, Heb: 9. v. 14. omnipræsens, Psal: 137. v. 11. omni-

sciens

Regi nyontatwinyok, Martin
(304.15.1)

sciens 1. Cor. 2. v. 10. verax, Joh: 14. 17. liberrimum agens, 1. Cor. 11. v. 11.

Quia 3. à Patre Filioq; ab æterno immutabiliter procedit.

Quia 4. Patri & Filio est homoufios hoc est eiusdem cum utroq; essentiæ.

Quia 5. opera merè divina propria virtute efficit.

(Qualia creatio, Gen: 1. v. 3. Pfal: 33. 6. conservatio. Job. 33. v. 4. futurorum prædictio: 2. Pet: 1. v. 21. regeneratio, Joh: 3. v. 5. renovatio. Tit: 3. v. 5. invocatio. Rom: 8. 15. &c.)

Quia deniq; 6. cultus & honor verè divinus ei tribuuntur.

Quæ & alia, Spiritum sanctum verè propriè & naturâ Deum esse indubitato demonstrat.

Quomodo probas, Spiritum Sanctum esse personam à Patre & Filio realiter distinctam?

Probo 1. Quia distinctè in Symbolo profiteamur nos credere in Deum 1. Patrem 2. Filium, 3. Spiritum sanctum.

2 Quia se, ut personam à Patre & Filio distinctam, in baptismo Christi manifestavit, Matth. 3. v. 16. Joh: 1. 32

3. Quia disertè a Christo paracletus ALIUS dicitur. Joh: 14. v. 16. Ergo & alia. à Patre & Filio distincta, persona erit.

Quomodo probas, Spiritum sanctum à Patre & Filio procedere?

Quod à Patre procedat, disertis verbis asseritur. Joh 15. v. 26. Quod verò etiam simul à filio procedat, probatur inter alia. Quia dicitur Spiritus Filii Dei, Gal: 4. v. 6. Spiritus Christi. Rom: 8. v. 9. Spiritus oris & labiorum Christi, 2. Thes: 2. v. 8. Esa: 11. v. 14. & ab ipso etiam Filio mittitur, Joh 15. 26. & 16. 6.

Cur verò Spiritus sanctus appellatur SPIRITUS?

Spiritus appellatur 1. quia verè est essentia divina spiritualis, in corporea 2. Quia

Regi nymata
(304. 15. 11)
Tschingok, Martin

2. Quia intra simplicissimam divinitatis essentiam à Patre & Filio ineffabiliter spiratur.

3. Quia spirituales motus in cordibus hominum excitat.

Cur appellatur Spiritus SANCTUS ?

Sanctus dicitur, 1. quia ipse essentialiter sanctus est.

2. Quia veræ sanctitatis auctor est, omnesq; electos verè sanctificat.

Quomodo vero opus hoc sanctificationis Spiritus Sancti perficit ?

Ecclesiam in terra vocat, congregat, illuminat, sanctificat, & in Jesu Christo per unicam ac veram fidem conservat.

Ergò nemo suis viribus in conversione ad Deum quicquam effecerit ?

Nihil quicquam : Ideò namq; credo me propriis rationis meæ viribus Jesu Christo, Domino meo fidere aut ad eum accedere & pervenire nullo modo posse.

Quare

Quare hoc ?

Quia per lapsum primorum nostrorum parentum omnes intellectus & voluntatis nostræ vires usque adeo deperditæ sunt, ut non simus idonei cogitare aliquid boni ex nobis, tanquam ex nobis, 2 Corinth 3. v. 5.

Unde ergò conversio ad Deum & fides in Jesum Christum provenit ?

Donum est Spiritus sancti gratuitum, qui suâ operatione hanc ipsam in nobis perficit.

Quibus autem mediis Spiritus sanctus eandem in nobis perficit ?

Per sacro sanctum verbum & Sacramenta. Per Evangelium enim nos vocat, suis donis illuminat, in rectâ fide sanctificat & conservat.

II. DE ECCLESIA.

Quibus verbis articulus de Ecclesiâ proponitur ?

Credo

Regi nyontatwengok, Martin
(304.5.11)

Credo Ecclesiam sanctam catholiceam: Sanctorum communionem.

Cur dicitur Credo Ecclesiam?

Quia firmiter statuo, DEUM ministerio verbi & Sacramentorum sibi semper in hoc mundo Ecclesiam colligere, eandemque usque ad finem mundi conservare velle, Eliae 55. 10. & 59. 21. Matth: 16. & 28. v. 19. Johan: 10. v. 16.

Quid est Ecclesia?

Est coetus hominum vocatorum vobis, amplectentium verbum Dei, & recte utentium Sacramentis.

Cur dicitur Ecclesia SANCTA?

Sancta dicitur, quia 1. Christus eam sanguine suo sanctificat, Eph: 5. v. 26.

2. Quia ejusdem merito sanctificatur per verbum, sacramenta & fidem.

3. Quia operibus sanctitatis & justitiae Deo servet. Luc: 1. v. 75.

4. Quia occupatur exercitiis sanctis,

etis, cultus divini & charitatis Christianae.

Cur dicitur CATHOLICA

Catholica dicitur, quia 1. in universo mundo ex quorumvis hominum genere colligitur.

2. Quia Catholicam doctrinam Prophetarum, Christi & Apostolorum unanimi consensu proficitur & approbat: Quo sensu & CHRISTIANA dicitur & APOSTOLICA.

Cur dicitur SANCTORUM COMMUNIO

Quia in Ecclesia Catholica una est Sanctorum Communio. 1. doctrinae & fidei, 2. Sacramentorum baptismi & coenae dominicae. 3. Corporis mystici, ejus caput Christus est. 4. Spiritus, 5. spei vitae aeternae, Eph: 4. v. 3 & seqs. Quae sunt verae & infallibiles notae huius sanctae & Catholicae Ecclesiae?

Sunt potissimum duae. 1. Pura verbi Dei praedicatio. 2. Legitima sacramentorum a Deo institutorum dispensatio.

Quare

Регі нгомітаткнгок, Мартін
(304.19.1)

Quare hoc ?

Quia hæc ipsa i. veram Ecclesiam certo demonstrat.

2. Eidem soli & semper conveniunt.

3. Eandem ab aliis quibusvis cœtibus distinguunt.

4. Ab eadem deniq; separari nequeunt.

Annon & Antiquitas, Amplitudo, Miracula, &c. sunt notæ Ecclesiæ ?

Non. Quia hæc etiam aliis sectis & impiis cœtibus convenire possunt.

III. De Remissione Peccatorum seu JUSTIFICATIONE:

Cur dicis in Symbolo Credo remissionem peccatorum ?

Quia certò statuo, me coram DEO meis viribus aut operibus justificari non posse, sed remissionem peccatorum gratuitò per fidem IESU CHRISTI condonari. Ubi enim peccatorum

semel;

remissio, ibi vera est justificatio.

Quid est justificatio ?

Justificatio est actio Dei, quã homini peccatori verè in Christum credenti, ex gratuitã suã misericordiã propter meritum Christi peccata remittit, & ad vitam æternam acceptat, Rom: 3 v. 24. & seq. & 4. v. 5. Gallat: 2. 3.

Quomodo ergò coram DEO justificaris & salutem æternam consequeris ?

Non ex operum meritis, aut iustitiã aliqua in hærente & infusa. sed sola Dei gratuitã misericordia per & propter solius Christi meritum, vera cordis fiducia apprehensum & mihi applicatum.

Seu.

Per factam sanctam obedientiam, passionem item & mortem Domini & Redemptoris mei [Jesu Christi,] non per ulla opera alia. Id quod indubitata fide statuo, & in eodem omnem cor-

E

dis

Regi nyontatvnyok, Martin
(304.19.1)

dis mei fiduciam colloco. (O)

Quibus scripturæ testimoniis id
iplum probas?

Inter quàm plurima alia his imprimis: Eph: 2. v. 8. Gratia salvati estis per fidem & hoc non ex vobis: DEI donum est, non ex operibus

Rom 3. v. 28. Arbitramur hominem justificari PER FIDEM, SINE operibus legis.

2. Tim. 1. v. 9. Deus salvavit nos, NON ex operibus nostris sed ex gratia. Qui verò & solâ gratiâ Dei, solo merito Christi, & solâ fide, qui itidem verbo & sacramentis, justificari dicimur;

Justificamur 1. gratuitâ Dei misericordiâ, tanquam causâ efficiente procreante.

ustificamur 2. merito Christi tanquam causâ solâ meritoria.

ustificamur 3. fide solâ, tanquam causâ instrumentali & organo salutem apprehendente.

Justi-

Justificamur deniq; 4. verbo & sacramentis, tanquam organis salutem partim offerentibus, partim obstantibus.

De carnis Resurrectione.

Cur dicis, Credo carnis resurrectionem.

Quia nullo rationis meæ sensu intelligere possum, sed solùm juxta promissiones divinas, in dubitatâ fide resurrectionem mortuorum expecto.

Sed cur solius carnis resurrectionem credis,

Quia illud propriè resurget, quod cecidit. At qui solùm corpus sive caro cecidit Ergò solùm etiam corpus sive caro resurget. Anima enim cum sit immortalis, Matth. 10. v. 28. propriè neq; mori, neq; surgere poterit.

E 2

Qui-

Regi nyantatvnyok, Martin
(304. 19. 1)

alii ad vitam æternam Joh: 10. v 28.
Ego vitam æternam do eis, Heb 13:
14. Non habemus manentem Civita-
tem, sed futuram inquirimus.

Quinam & qualis erit status vitæ
æternæ?

Erit in eadem sempiterna beatitas,
conjuncta cum invenerabili gaudio,
gloriâ & felicitate, quam nec oculus
vidit, nec auris audivit, nec in cor
hominis ascendit, 1. Cor. 2 v 9. Esa:
6 v 44.

Quibus verò gloriosa hæc vitæ æter-
næ felicitas destinata est:

Solis fidelibus, in verâ fide ad finem
usq; perseverantibus, Matth. 20. v 23
His enim regnum per electionem Dei
ab æterno paratum est Matth: 25. v 34

De electione ad Vitam
æternam.

Quid

Quid igitur est electio Dei?

Est actio Dei, quâ juxta propositum
voluntatis suæ, ex merâ suâ gratiâ &
misericordiâ, in Christo salvos facere
constituit omnes perseveranter in
Christum credituros in laudem glori-
osæ gratiæ suæ, Ephes. 1. v 4. & seqq.
2. Thes. 2. v. 13 2. Tim. 1. v 9, Rom. 8.
30. & 9. 11. &c.

Quale illud propositum Dei, secundum quod
credentes in Christum salvare decrevit?

Non est absolutum, sed ordine cer-
to sic determinatum, ut omnes salutis
nostræ causas & media, sub suo com-
plexu contineant.

Quænam sunt iste salutis causæ & media?

Est 1. infinita Dei misericordia, 2.
infinitum Christi meritum, per Evan-
gelium annunciandum. 3. Fides sal-
vifica in Christum perseverans.

Annō verò hæc salutis media ad omnes
omniñō homines pertinent?

Maximè: Vult enim 1. Deus serib

E 4

OMNI

Regi ruyontatvchngok, Martin
(304.19.11)

OMNIUM misereri Rom. II. v. 32. vult
 OMNES salvos fieri, I Tim. 2. v. 3. nec
 ULLOS perire, 2. Pet. 3. v. 9. 2. Chri-
 stus est propitiatio pro peccatis no-
 stris, non autem pro nostris tantum,
 sed pro TOTIUS MUNDI. I. Joh. 2. v.
 2. & est Salvator OMNIUM, maxime
 verò fidelium, I. Tim. 4. 10.

3. Omnes etiam ad beneficia Chri-
 sti serió communicandi studio invi-
 tantur, Matt. II. v. 28. & Evangelium
 prædicatur, OMNI CREATURÆ,
 Marc. 16. 16. hoc sine, ut OMNES UBI-
 QUE resipiscant, Act. 17. v. 30. & ut
 ad agnitionem veritatis perveniant,
 I. Timoth. 2. v. 4.

Qui fit ergò quòd non omnes & sin-
 guli homines, quibus hæc salutis media
 destinata sunt æque ad vitam æter-
 nam eliguntur?

Fit hoc ideo, quia hos ipsos Deus
 non simpliciter & absolutè eligere de-
 crevit, sed DETERMINATE hoc or-
 dine,

dine, ut per Evangelium in Christum
 credant, & verà in ipsum fide salven-
 tur, At quia plurimi non credunt, fit
 ex consequenti, ut tantum si qui perse-
 veranter in Christum credent, & sic
 patii sint electi, Mat. 21. v. 14. Matt.
 16. v. 10.

Verum qui hoc fit, quòd non omnes
 ex Evangelio si sem concipiunt, &
 in Christum credunt:

Proprio hoc fit ipsorummet vitio:
 quia sponte suã verbum prædicatum
 CONTEMNUNT ac RESPUUNT, & sic
 operationi Spiritus Sancti variè RES-
 SISTUNT. Vide Luc. 8. 12. & 14. 16.
 Act. 13. 46. & 7. 51 Luc. 7. v. 30.

Sed qui & hoc fit, quòd pleriq; repro-
 bantur & damnantur?

Fit & hoc propria ipsorum culpã,
 impænitentiã & incredulitate. Qui
 enim non credit damnatur, Matt. 16
 v. 16. & ira Dei manet super ipsum.
 Joh. 3. v. 36.

Regi ruyontatvshyok, Martin
 (304. 191)

De Inferno & Purgatorio.

Quæ erit incredulorum & damnatorum poena?

Vivi mittentur in stagnum ignis ardentis sulphure. Apoc. 19. v. 20. ubi horribilia tormenta anime & corpore patientur. Luc. 16. v. 24. & poenitentiam interitum æternum. 2 Thes. 1. v. 9.

Quid ergo de Purgatorio infernali statuis: quo Pontificij fingunt animas defunctorum ab omni peccatorum labe planè expurgari, ut puræ in cælum ingredi possint.

Statuo esse purum figmentum. Scripturæ sacræ planè incognitum.

Ea siquidem duorum tantum meminit locorum: in quæ animæ demortuorum transferuntur, Cæli scilicet & inferni.

Animæ impiorum viventes in infernum descendunt. Psal. 55. v. 16. ubi nulla ipsis spes est. Prov. 11. v. 17. Justorum vero animæ in manu Dei sunt.

sunt, ubi tormentum illas non tanget, Sap. 31. transferunt è morte in vitam, & in iudicium non veniunt, Joh. 5. v. 24.

De III. Doctrinæ Catechetice Capite.**ORATIONE DOMINICA.**

Quoddam est tertium doctrinæ Catechetice caput.

Oratio Dominica.

Quid est Oratio Dominica.

Est brevis invocandi Deum formula, ab ipso Christo nobis tradita continens summam omnia, vitæ huic præsentis & futuræ, necessaria.

Cur dicitur DOMINICA.

Quia hæc præcandi formula ab ipso DOMINO nostro IESU Christo primum nobis præscripta & demandata est, Mat. 6. v. 4. Luc. 11. v. 12.

E 6

Quot

Regi rymantatvodyok, Martin
 (304.15.11)

Quot membra genaritim continet hoc, de oratione Dominica, caput?

Duo 1. in genere de oratione sive invocatione docet. 2. Formulam Orationis Dominicæ per partes suas speciatim explicat.

Quid est invocatio?

Est cultus, quo vivum & verum Deum verâ fide per Jesum Christum Mediatorem, cum invocamus pro impetrandis bonis necessariis, tum pro acceptis glorificam⁹ & gratias agim⁹.

Quis igitur est invocandus?

Unus & solus vivus & verus Deus, qui est Pater Filius & Spiritus sanctus: unus in essentia, trinus in personis.

Quare hoc?

Quia 1. solus verus ille Deus expresse in scripturis jubetur religiose adorari seu invocari, Deut. 6. v. 14. Mat. 4. 10. & 6. 4.

Quia 2. & solus vult ac potest omnium bonorum autor, Jacob. 1. v. 5. & solus

& solus vult ac potest omnium gemitus exaudire, & ubique ex omnibus periculis nos liberare Psal. 91. v. 15.

Quia 3. solum hunc verum Deum omnes sancti semper invocârunt, Genes. 18. v. 28. Exod. 32. v. 11. Jud. 13. v. 8. 2. Sam. 23. v. 1. &c.

Suntne etiam Angeli & Sancti demortui invocandi?

Minimè I. Quia de invocatione angelorum & sanctorum in scripturis nullum habemus expressum mandatum 2. nullum verè piorum exemplum.

II. Quia Angeli & Sancti non possunt gemitus cordium exaudire nec ubiq; in periculis adesse, nec misericorditer invocantes liberare.

Quis igitur honor reliquis idolorum exhibendus

Ossa & reliquæ ipsorum ad exempla veterum sanctorum, sunt honeste sepelienda, & in cubicula sua, in terram recondenda.

Num & imagines & statuæ S. venerandæ?

E 7

Minimè

Regi rymontalvnyok, Martin
(304. 191)

Minimè gentium Ethnica enim est idololatria, adorare lignum & lapides, & id quod nec videre, nec ambulare, nec opitulari potest. Quæ tanquam abominatio in scripturâ ubiq; damnatur, Psal 115. v. 4. & seqq. & 135: 13. 16 Sap 13. 17 Bar 6. v. 3. &c. [Nec obstat quòd Pontificii prætendunt, se inferiori gradu cultûs, venerari statuas & imagines.] Nam scriptura unum tantum cultum divinum novit & præscribit qui ad primam tabulam pertinet, & soli Deo debetur. cæteros omnes, quocunq; nomine appellentur, falsos & idololatricos proclamat, nec ullos gradus divini cultus agnoscit.

Quænam à Deo in oratione petenda?

Omnia quæ Dei gloriam & nostram salutem concernunt, sive Dona spiritualia sive corporalia.

Quæ vocas dona spiritualia?

Quæ ad animæ salutem & vitæ æternæ

ternæ consecutionem sunt necessaria: Qualia sunt, remissio peccatorum, gratia DEI, fides, iustitia, renovatio, gubernatio Spiritus Sancti, constantia in fide, perseverantia in adversis, &c.

Quæ vocas dona corporalia?

Quæ ad corporis incolumitatem & vitæ hujus conservationem sunt necessaria: Qualia sunt bona valetudo, divitiæ, eruditio, sapientia, pulchritudo, victus amictus & infinita alia.

Anne utraq; eodem modo sunt expetenda?

Non sunt. Spiritualia enim à Deo petenda sunt sine omni exceptione & conditione (quia simpliciter ad justitiam & salutem sunt necessaria.)

Corporalia verò, certâ quapiam conditione petenda sunt, (quia non simpliciter ad salutem sunt necessaria.)

Quænam est ista conditio?

Ut Deus ea nobis largiatur, secundum voluntatem tuam, s. 1. ad divinam gloriam illustrandam, & 2. salutem

Regi rymonta Tvedingok, Martin
(304. 15. 11)

rem nostram, vel proximi, promovendam profutura sint.

Pro quibus est orandum?

Cum pro nobis ipsis, tum pro aliis promiscue omnibus (sive amicis sive inimicis, sive piis sive impiis, sive sanis sive ægrotis, in primis autem pro domesticis fidei.)

Annè pro defunctis demortuis est orandum?

Neutiquam. Quia 1. nullum ejus rei habemus in scripturis præceptum. 2. Nullam promissionem. 3. Nullum exemplum.

Quomodo est orandum?

1. In nomine Christi. Joh. 16. v. 23.
2. In verâ fide. Matt. 21. v. 22.
3. Absq; hæsitacione. Jac. 1. 7. 1. Joh. 5. v. 10.
4. In Spiritu & veritate, Joh. 4. 23.

Quando & quo tempore orandum?

Omnî tempore. Eph. 6. 18. quoties necessitas in die tribulationis exegerit, Esai. 26. v. 16. 17.

Ubi

Ubi & quomodo in loco est orandum?

In omni loco. 1. Tim. 2. 4. etiam in cubiculo, clauso ostio, in abscondito, Math. 6. v. 8.

Quo sermone orandum?

In publicis sacris conventibus, non exitico sermone orandum est, sed materno seu populari, qui à vulgo & toto cœtu possit intelligi in totius Ecclesiæ ædificationem (id quod Apostolicos exsertis verbis præcepit. 1. Cor. 4. 5.)

Quo Gestus orandum?

Certus in orando gestus in scriptura non præscribitur, sed in differens reliquitur, pro cujusvis devotione, juxta Sanctorum exempla.

Suntne inter orandum genua flectenda ad nomen JESU?

Sunt, Quia 1. Gestus iste in scriptura passim commendatur, ceu Pietati & invocationi consentaneus. Dan. 6. 7. 10. Luc. 22. v. 41. Actor. 20. 36. & 21. 5.

Quia 2. Paulus expresse dicit. Omnia

Regi ruyontatvnyok, Martin
 (304.16.11)

nia genua in nomine JESU flectenda esse, Philip 2. v. 10.

Recte fit, si quando ad nomen JESU detracto pileo caput aperitur?

Quidni Rectè? est enim externa ceremonia, quâ interiorum devotionem & reverentiam cordis erga ipsum Salvatorem nostrum Christum cui, sacrosanctum hoc nomen competit, ipso opere declaramus.

Num & inter præcandum, Christianis licitum est adhibere signum crucis?

Antiquâ factum illud Ecclesiæ consuetudine. 1. In memoriam crucis & passionis Christi 2. in testimonium fidei suæ in Christum crucifixum. Hoc igitur sine etiamnum observare liberum est. Absit autem superstitione, effecta solius mortis Christi propria signationi huic externæ attribuantur.

De Ora-

De Oratione Dominica, in specie ejusdemq; partibus.

Recita nunc formulam precatationis Dominicæ:

Pater noster qui es in cælis.

1. Sanctificetur nomen tuum.
 2. Adveniat regnum tuum.
 3. Fiat voluntas tua . sicut in cælo & in terra.
 4. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie
 5. Et remitte nobis debita nostra. sicut & nos remittimus debitoribus nostris
 6. Et ne nos inducas in tentationem
 7. Sed libera nos a malo.
- Quia tuum est regnum & potentia & gloria, in secula seculorum, Amen.
- Oratio Dominica quot habet membra?

Tria

Regi nyomatatvnyok, Martin
 (304 in 1)

Tria: 1. Præfatiunculam 2. Petitiones ipsas, numero septem. 3. Clausulã.

Quæ sunt verba præfatiunculæ?
Pater noster qui es in cœlis

Quæ est horũ verborum sententia?

Deus amanter nos hęc præfatiunculã invitãt, ut verè credamus, eum nostrum verum Patrem, nosq; ejus veros filios esse: ut eum confidentiũs plenã fiduciã invocemus, quemadmodum videmus liberos certã fiduciã aliquid à Parentibus suis petere.

Quem intelligis voce PATRIS?

Per Patrem hęc intelligitur non solum prima persona Trinitatis, quæ ab æterno genuit Filium consubstantialem (sed tota Trinitas, Pater, Filius & Spiritus sanctus.) solus verus, unus & trinus Deus.

Cur nomen PATRIS præmittis in orationis formula?

Ad exci-

Ad excitandã in nobis filialem fiduciã in patrem cœlestem, quã invitati, majori cum confidentiã debemus invocare, deq; Paternã ejus exauditione nec quicquam dubitare.

Cur NOSTER Pater dicitur?

1. Quia omnes credentes in Christo sunt fratres unum Patrem cœlestem habentes.

2. Ideoq; pro se invicem singulũ mutuo debent eundem Patrem Cœlestem invocare.

Cur in idiomate Germanico dicitur? Pater noster, Vatter vnser/ & non

Noster Pater, Vnser Vatter?

Utrovis modo dicatur, perinde est,

Quia tamen more veteri, & ad imitationem Græci & Latini (adde etiã Hebræi sermonis) consuetum fuit dicere PATER NOSTER: rectè etiam morem illum sequimur ut statim in primã fronte nomen Patris, excitet in no

Pater noster, Vatter vnser/ & non Noster Pater, Vnser Vatter? (304. 19. 11)

in nobis filialem fiduciam.

Cur additur, Qui es in caelis?

1. Ut non intelligatur Dominus terrenus, sed caelestis & omnipotens qui potens sit omnia facere superabundanter, quam petimus & intelligimus, Ephes. 3. v. 20.

2. Ut majori fervore Spiritus adoretur

3. Ut mens orantis sursum ad caelestia elevetur.

Annè per caelos locus aliquis in summa parte mundi intelligitur?

Nequaquam. Sed caelestis majestas quae nullo loco inclusa est, innuitur. [Nam caeli caelorum Deum non capiunt, 1. Reg: 8.]

I. PETITIO.

Sanctificetur nomen tuum:

Quae est hujus petitionis sententia?

Nomen DEI per se quidem sanctum est, verum nos oramus hanc petitione, ut apud

ut apud nos quoque sanctificetur.

Qua ratione Sanctificetur apud nos?

1. Cum verbum Dei pure & sincere inter nos docetur, 2. & nos secundum illud, ut filios Dei decet, pie vivimus; (quod ut fiat, dona nobis, mi Pater caelestis) Qui vero aliter 1. docet & 2. vivit quam verbum DEI docet, ille nomen Dei inter nos profanat. Ne autem hoc accidat, tu provide mi Pater caelestis.

Quid intelligitur per NOMEN DEI?

1. Notitia Dei, quo ad essentiam & voluntatem, 2. gloria, honor & majestas, 3. omnia ejus facta, virtutes, opera & beneficia in scripturis nobis decantantur.

II. PETITIO.

Adveniat regnum tuum.

Quae est hujus petitionis sententia?

Regnum Dei venit etiam perse, sine nostra

Regi rymontatvnyok, Martin
(304.19.1)

nostrā oratione, sed petimus hāc pre-
catione, ut ad nos quoque perveniat.

Qua ratione fit istud ?

Cūm Pater cœlestis dat nobis suum
sanctum Spiritum, qui efficit suā gra-
tiā, ut 1. Sancto ejus verbo credamus,
ac 2. piē hic temporaliter, 3. illic in
æternum vivamus.

Quid intelligitur per REGNUM DEI
in hac petitione :

Potissimum regnū gratiæ & gloriæ.

III. PETITIO.

Fiat voluntas tua. sicut in cœlo
& in terrā.

Quæ est hujus petitionis sententia :

Bona ac misericors Dei voluntas
fit quoque sine nostrā oratione; verūm
nos rogamus hac petitione, ut etiam
apud nos fiat.

Qua ratione fit istud ?

Cūm

Cūm Deus 1. frangit atque impedit
omne malum consilium, voluntatem
& conatus, quæ obstant, quò minus
nomen DEI sanctificemus regnumq;
ejus ad nos pervenire possit, velut est
Diaboli, mundi & carnis nostræ vo-
luntas. Deinde cūm confortat & con-
servat nos firmiter in suo verbo ac fi-
de, usq; ad finem vitæ nostræ. Hæc est
misericors ac bona ipsius voluntas.

Quid intelligis per voluntatem Dei
in hac petitione ?

Voluntatem Gratiæ de salute no-
strā nobis in Evangelio propositam
& revelatam. Et voluntatem Præcep-
ti, de obedientiā nostrā, & subjectione
voluntatis nostræ.

Quid ergo petimus hāc precatione ?

Fatemur, nos misericordem ac bo-
nam illam Dei voluntatem, in verbo
expressam, efficere nostris viribus non
posse, nec obedientiam præstare debi-

F

tam

Regi rymontskemu, Martin
(304. 15. 11)

Cur dicimus panem **NOSTRUM**?

Ut 1. admoneamur, iusto labore nobis panem nostrum acquirendum, nec aliorum panem illicitis modis affectandum.

Ut 2. doceamur, etiam pro aliorum sustentatione, ex Christianâ charitate nobis precandum.

Cur dicitur panis quotidianus & in Græce epiusios?

Vox hæc aliud nil quam adventitium panem significat, qui singulis adventibus diebus nobis ad vitæ nostræ sufficientiam est necessarius.

Cur additur **HODIE**?

Propterea: quia non anxie solliciti esse in crastinum, sed ubi vocationis operas debita sedulitate fecerimus, incrementum de die in diem **DEO** commendare debemus.

Cur perimus panem nobis **DARI**?

Ut testemur, nos merè mendicos coram **Deo**, adeoq; omnia quæ habemus

mus, non nostræ industriæ, sed divinæ benignitati supremi omnium datoris accepta ferre, juxta illud psalmis Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das escam illorum in tempore oportuno. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione.

V. PETITIO.

Et remitte nobis debita nostra, sicut & nos remittimus debitoribus nostris.

Quæ est hujus petitionis sententia

Petimus hæc prece, ne Pater celestis velit respicere peccata nostra, & propter ista remissionem nobis denegare, Quandoquidem nullis rebus, quas petimus, digni sumus, nec quicquam mereri possumus: sed ut velit nobis sua gratia donare omnia. Quia quotidie multipliciter peccamus, & nil nisi pœnas meremur.

Regi nyontatshyok, Martin
 (304.15.1)

temptationibus sollicitemur ne secumbamus, sed ut tandem vincamus & triumphemus.

Quid intelligitur per TENTATIONEM in hac petitione

Non temptationem probationis ad bonum, quæ solius Dei est, & quâ se sancti à Deo probari petunt: sed temptationem deceptionis ad malum, quæ à Satana variis modis perficitur: unde & cata exochen Tentator dicitur, Matth; 4. v. 3.

Annon ergo & Deus tentat ad malum

Deus neminem tentat ad malum: unus quisq; verò tentatur, cum à propriâ concupiscentiâ abstrahitur, & inescatur, Jac: 1. v. 13. 14.

Cur ergo petimus. Ne Deus nos inducat in temptationem?

Verbum activæ significationis. Ne inducas in temptationem: non significat efficacem Dei operationem ad malum sed vi Hebraismi significat permitto.

missionem, Sensus igitur est. Ne inducas nos, id est ne sinas sive permittas nos induci in temptationē Cyprian

VII. PETITIO.

Sed libera nos à malo.

Quæ est hujus petitionis sententia?

Oramus hac precatione, tanquam in summa, 1. ut pater noster cœlestis liberet nos ab omnibus malis ac periculis corporis & animæ, bonorum & honorum,

2. Et ut tandem cum hora mortis venerit felicem vitæ exitum nobis largiatur. 3. Nosquæ pro sua gratuita bonitate ex hac miseriarum valle, ad se in Cœlum recipiat.

Quid intelligitur hic per malum?

Sub malo hîc comprehenduntur omnia, quæ quoquo modo hominibus mala sunt, veluti Diabolus, omnis generis peccata, pericula, adversitates,

Regi nyontatetehnyok, Martin
(304. 19. 11)

incommoda, morbi, mors item & temporaria & æterna.

De Clausula (sive Epilogo) Orationis.

Quænam sunt verba clausulæ (sive Epilogi) Orationis Dominicæ?

Quia tuum est Regnum & potentia, & gloria in secula seculorum Amen.

Qui sit, quod Lutherus hæc verba in explicatione Catechetica omisit?

Factum illud est: quia in generali explicatione τὸ Ἀμήν ista comprehenduntur.

Quæ est Epilogi huius sententia?

Est gratiarum actio orationi annexa quæ hæc aliter ac si jam petita accepissemus grates Deo solvimus, fiduciamque in factam eius promissionem alimus & confirmamus quod cum vellet, tum possit dare quod petimus.

Quid significat AMEN?

Significat idem quod Ita, Vere, Certaine, la-

te. Indubitanter hæc eveniât & faciât. Cur clausula hæc AMEN, Orationi subicitur?

Ut ego sim certus, ejusmodi petitiones, Patri nostro cœlesti, esse acceptas, atque ab eo exauditas.

Unde verè statuerere potes, preces tuas Deo esse acceptas?

Quia ipse mandavit: ut ad istum modum oremus. Matth. 6. 4. & 7. Luc. 11. Psal. 50. v. 15.

Unde certò statuerere potes, preces tuas esse à Deo exauditas?

Quia ipsa mediante juramento promisit nobis, se eos exauditurum esse. Joh. 16. 23. & 14. 13.

Ergòne Deus preces nostras semper exaudit?

Semper exaudit, si secundum voluntatem ejus petierimus. 1. Joh. 5. v. 14. Omnia enim quæcumque petieritis credite, quod accipietis, & eveniēt vobis. Matt. 11. v. 24. Sicut

Regi rymtatwinyok, Martin
(304. 15. 11)

Sicne igitur promiscue omnia, quae in Christi nomine petierimus, accipiemus?

In spiritualibus, quae simpliciter ad salutem nostram necessaria, Deus semper exaudit: in corporalibus vero semper exaudit, si non ad nostram voluntatem, certe secundum suam voluntatem & nostram utilitatem: Aug. 11.

Dic denique quis usus orationis Dominicæ?

Ut agnoscamus omnia quae ad temporalis huius vitae conservationem, aeternae vero consecutionem pertinent, nos aliunde non nisi a solo Deo consequi posse, ideoque singula haec ab ipso corde petenda & impetranda esse.

De IV. Doctrinae Catecheticae Capite.

Quodnam est quartum doctrinae Catecheticae Caput?

Sac-

Sacramentum Baptismi. De Sacramentis in Genere.

Quid sunt Sacramenta?

Sacramenta sunt actiones divinitus institutae, in quibus Deus sub visibilibus signis invisibilem gratiam & bona nobis offert & exhibet.

Quis est Auctor & CAUSA EFFICIENTIS Sacramentorum?

Solus DEUS, (Is enim solus gratiam illam cuius sacramenta sunt organa & signacula, dare & confirmare potest.

Quaenam est MATERIA Sacramentorum?

Materia Terrena sacramentorum, est Elementum, signum, sive Symbolum certo institutionis verbo definitum.

Quae est FORMA Sacramentorum?

Forma Sacramentorum est, solennis & legitima administratio elementi juxta institutionem divinam.

Quinae sunt FINES, quorum gratia Sacramenta instituta?

Prin-

Regi nymtatevnyok, Martin (304 15 11)

Principales sunt duo. I. ut sint organa sive media offerentia, exhibentia & applicantia divinam promissionem de gratuitâ peccatorum remissione, justitiâ & salute æternâ.

II. Ut sint fidei nostræ, erga promissiones Divinas, oblationes, signacula, testimonia, & quasi pignora.

Quotuplicia sunt sacramenta?

Duplicia: alia fuerunt Veteris: alia sunt Novi Testamenti.

Quot sunt sacramenta, Veteris Testamenti?

Duo: Circumcisio, & Pascha, sive agnus Paschalis.

Quot sunt sacramenta N. Testamenti?

Duo: Baptismus & Cœna Dominica.

DE BAPTISMO.

Quid est Baptismus?

Bap

Baptismus non est simpliciter aqua, sed quæ sit divino mandato inclusa, & verbo DEI comprehensa.

Seu ?

Baptismus est actio divinitus instituta, in quâ Deus per lavacrum aquæ in verbo, nobis peccata nostra per & propter Christum remittit, nos in filios suos adoptat & hæredes omnium bonorum suorum cœlestium constituit

(Baptismus est prius N. T. sacramentorum, quo immersione sive aspersione aquæ in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti, factâ homo per Spiritum Sanctum, regeneratur & renovatur.)

Quodnam est illud verbum DEI;

Est I. Verbum Institutionis: ubi Dominus noster JESUS Christus inquit Euntés docete omnes, gentes & baptizate in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, Matth. 28. v. 10.

2. Ver

Regi nyontatvnyok, Martin (304.15.11)

2. Verbum Promissionis: Quicumq;
crediderit & baptizatus fuerit, salvus
erit qui verò non crediderit, con-
demnabitur, Marc: 16. v. 16.

Quis est auctor seu CAUSAEF-
FICIENS Baptismi?

Ipsè Deus: Johannes enim non pro-
pria auctoritate, sed mandato divino
baptizavit. Luc. 3. v. 2. Joh. 1. 23. 33.
& 3. v. 22.

Quinam administrare debent
Baptismum?

Ordinarie quivis Ecclesiae ministri,
legitimè vocati i. quibus certo man-
dato potestas baptifandi concessa est,
Mat: 28. v. 19.

Annon verò licitum est homini pri-
vato, five marito five foeminæ, ba-
ptismum administrare?

Dummodo institutionis verba le-
gitimè servet urique licet. Verum non
nisi in casu duntaxat necessitatis sum-
mæ, (Exemplo Ziporæ, Exod: 3.
Heb-

Hebræarum matrum, i. Macha: i. vi
essati Christi: Nisi quis renatus fuerit
ex aqua & spiritu, non potest intrare
regnum Cœlorum Joh: 2. v. 5.)

Estne etiam verus ac salutaris baptif-
mus qui à ministerio impio confectur?
Omninò. Siquidem virtus & effi-
cacia, ut Sacramentorum in genere,
ita & baptifmi non à ministri vel fide
vel impietate dependet, sed ex solius
Dei institutionis dispositione, promi-
ssione, potentia & veritate.

Quanam est MATERIA Baptifmi?

Materia [five res] Terrena baptif-
mi est Aqua: eaque vera, naturalis five
Elementalis, verbo DEI ad hunc finem
sacramentalem ordinata, Joh: 1. v. 33.
Joh: 3. v. 5. Ephele: 5. v. 26.

Materia [five res] Cœlestis est sa-
cro sancta Trinitas, DEUS Pater filius
& Spiritus sanctus: in cuius nomine ba-
ptifmus administratur, Matt: 28. v. 19.

Quæ est FORMA Baptifmi?

Est ita

Regi ruyontatvchjok, Martin
(304. 15. 11)

Est immersio hominis in aquam, si-
ve asperio, vel affusio aquæ, in nomi-
ne Patris, Filii & Spiritus sancti.

Quomodo verò ista immersio vel
asperio fieri debet?

Indiferens planè est siue fiat in fron-
te, siue in pectore, siue in corpore to-
to: itemque vel unâ vel duabus, vel
tribus vicibus. [Ea enim de re nullum
in divinis literis vel mandatum, vel
exemplum existat. Meritò tamen ordi-
nis causâ conformitas rituum in Ec-
clesiâ observatur, quæ temere à priva-
to homine munitanda non est.]

Sed anne verba ista, In nomine PA-
TRIS, & FILII SPIRITUS
SANCTI immutare licet?

Non licet. Quia his ipsis. 1. Chri-
stus ritum & formam baptismi præ-
scripsit: & 2. expresse trium persona-
rum fit mentio: & 3. præsentia, con-
fessio & invocatio totius Trinitatis,
confirmatur.

Quis

Quis est FINIS, in quem baptis-
mus institutus est?

Ut certiores inde reddamur, Deum
nos, in filios suos adoptasse, & in o-
mnibus paternum erga nos affectum
declaratum esse.

Quis ergo est EFFECTUS baptismi?

* Scilicet:

Quid præstat aut confert baptismus?

1. Operatur remissionem peccatorum.
2. liberat à morte & Diabolo, &
3. donat æternam beatitudinem o-
mnibus & singulis, qui credunt hoc,
quod verba & promissiones divinæ
pollicentur.

Quæ sunt illa verba & promissiones
divinæ?

Ubi Dominus noster JESUS Chri-
stus, Marc. 16, & 16. dicit: qui cre-
diderit, & baptizatus fuerit, salvus
erit: Qui verò non crediderit con-
demnabitur.

Quo-

Regi rymontatvchjok, Martin
(304. 16. 17)

Quomodo verò aqua Baptismi tam magnas res efficere potest, cooperari scilicet remissionem peccatorum liberare a morte & beatitudinem aeternam donare?

Aqua certè tantas res non efficit, sed verbum Dei, quod in & cum aqua est & fides, quæ verbo Dei, aquæ addito credit. Quia aqua sine verbo Dei est simpliciter aqua & non baptismus, hoc est salutaris aqua gratiæ & vitæ, & lavacrum generationis in Spiritu S.

Et quis horum verborum genuinum sensus est?

Aqua sola ejusdemq; aspersio nuda, remissionem peccatorum in & per se non operatur, sed idèò duntaxat, quia est medium sive instrumentum, certò Verbo Dei sanctificatum, cum quo & per quod Spiritus sanctus regenerationem ac renovationem in baptisatis efficaciter perficit.

Ubi hoc Scriptum est?

S. Pau-

S. Paulus ad Titum 3 v. 5. 6. 7. 8. inquit: secundum suam misericordiam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis ac renovationis Spiritus Sancti: quem effudit in nos opulenter, per Jesum Christum Salvatorem nostrum, ut justificati ipsius gratiâ, hæredes efficeremur iuxta spem vitæ aeternæ. Hoc certissimè verum est.

Quid verò ista in aquam immersio [in genere] significat?

Significat quòd vetus Adam qui adhuc in nobis est, subinde per quotidianam mortificationem ac penitentiam in nobis debeat submergi & extingui unà cum omnibus peccatis & malis concupiscentiis, atq; rursus quotidie emergere & resurgere novus homo qui in justitiâ & sanctitate coram DEO vivat in æternum.

Quid intelligis per veterem Adamum?

Omnes concupiscentias pravas, & pecca-

Регі нгомітаті в історіі, Мартин
(304.15.11)

peccata per lapsum Adami in nos derivata, ac à parentibus nobis ingenta.

Quomodo verus ille Adamus in nobis submergitur?

Per quotidianam mortificationem & pœnitentiam; Quando concupiscentiis privatis resistimus easdem suppressimus, nec in peccata actualia erumpere permittimus.

Quid intelligis per novum hominem?

Hominem à Spiritu S. regeneratum, qui in iustitiâ & puritate, hoc est, verâ fide, & morum sanctimoniâ absq; hypocrisi coram Deo perpetuò vivit.

Ubi hoc (de mortificatione & resurrectione Spirituali) scriptum est?

S. Paulus ad Rom 6 v. 3. 4. dicit. Sepulti igitur sumus cum Christo per baptismum in mortem; ut, quemadmodum Christus excitatus est à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.

Quod

Quodnam est OBJECTUM Baptismi?

Seu: Quinam sunt Baptisandi?

Soli vivi homines, 1. Illi enim soli jubentur à Christo baptisari Matth: 28 v. 19. Euntes docete omnes gentes [homines quosvis] baptisantes eos.

2. Illis solis competit promissio finis & effectus baptismi. Regeneratio scilicet, Adoptio & renovatio, Joh: 3. v. 5. Acto: 2. v. 39.

3. Illos etiam solos Apostoli baptisasse leguntur.

Sed an nē promiscuè quivis sunt baptisandi?

Non: sed Apostolorum exemplo discrimen inter adultos & infantes observandum erit.

Quid de Adultis baptisandis statuendum?

Non omnes adulti promiscuè baptisandi sunt, sed isti tantum adulti (sive fœminæ sive mares) qui in fundamentis religionis & fidei Christianæ prius in formati sunt, quia Christus dicit

cit

Regi nyomatatvelnyok, Martin
(304.19.11)

cit: Qui crediderit & baptisatus fuerit, salvus erit, Mat. 16. v. 16.

Quid de Infantibus statuendum?

Distingvendum est inter infantes infidelium, qui nascuntur extra Ecclesiam: Hos solos baptisandos esse censeo, illos infidelium non item.

Quibus argumentis probas infantes esse baptisandos?

Præter alia probo his præcipue:

1. Quia i. mandatum Christi de baptisandis gentibus est universale, Matt. 28. v. 19.

2. Quia promissiones fœderis divini, ipsis etiam infantibus factæ, Act. 2. v. 29.

3. Quia infantes in peccatis concepti & nati opus habent regeneratione ex aqua & Spiritu, Joh. 3. v. 5. 6.

4. Quia infantibus beneficia Christi applicari non possunt per medium aliud quam per baptismum.

5. Quia

5. Quia circumcisio, cui baptismus successit, Coloss. 2. v. 11. infantibus octavo die adhibita. Gene. 17. v. 10.

6. Quia denique infantum baptismus ad Apostolorum praxin, in Ecclesia Christi semper fuit observatus.

Quibus ceremoniis baptismus est administrandus?

Istiusmodi quæ vel verbis institutionis vel aliis scripturæ testimonis, sunt præfinitæ. Cujus modi sunt preces, gratiarum actiones & aliæ nonnullæ de baptismo, ejusdemque salutari fructu, commonefactiones.

Recte fit, quod etiam susceptores & patrini ad infantulorum baptismum rogantur?

Antiqua id consuetudine recte observatur: ut 1. devotas ad Deum pro infantibus baptisatis, preces fundant.

Ut 2. suscepti baptismi testimonium perhibeant. Ut 3. Christiana nomina baptisatis imponant. Ut 4. æquæ ac parca-

Pégi nyontatavelyok, Martin
(304.19.11)

mā duntaxat, altariū externā representantib⁹, pro libertate Christiana utimur
Cur verò sacramentum hoc dicitur Cœna ?

Cœna dicitur, quia vesperi potest Cœnam Agni paschalis fuit instituta; Matth: 26. & 20. 26. & seqq;

Cur dicitur Cœna Dominica ? Dominica dicitur ab autore sive institutore quia à Domino nostro Jesu Christo primū instituta, Matth: ibid; 1. Cor: 11. & 23.

Quid est Sacramentum altaris sive Cœna Domini?

Est verum corpus & verus sanguis Domini nostri Jesu Christi, sub pane & vino nobis Christianis ad manducandum & bibendum ab ipso Christo institutum.

* Sequitur Cœna Dominica est actio divinitus instituta, in quā Domin⁹ noster Jesus Christus ipse præsens est, nobisq; cum pane

pane & vino verum suum corpus & sanguinem exhibet in certissimam ob- signationem quod remissionem peccatorum habeamus & cum ipso in æternum vivere debemus.

[Cœna Dominicā est alterum N. T. sacramentum à Christo institutum, in quo cum pane benedicto corpus suum manducandum, & cum vino benedicto Sanguinem suum bibendum, Christus verè exhibet, in ipsius omniumq; beneficiorum ejus recordationem, & efficacem ob signationem.]

Ubi verba institutionis Cœnæ Domini scripta sunt; Sic scribunt S. S. Evangelistæ Matth: 26. & 26. Marc: 14. & 22. Luc: 22. & 17. & S. Paulus, 1. Cor: 11. & 23. Dominus noster Jesus Christus, in nocte, qua traditus est accepit panē: postquam gratias egisset, fregit, ac dedit discipulis suis, dicens: Accipite, & manducate. Hoc est corpus meum quod

Regi rymontatvshyok, Martin (304. 19. 11)

pro vobis datur: Hoc facite in mei commemorationem.

Similiter & postquam coenavit, accepto calice, cum gratias egisset dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic calix novum Testamentum est in meo Sangvine, qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum: Hoc facite, quotiescunque biberitis, in mei commemorationem.

Quisnam est auctor seu CAUSA EFFICIENS Coenae Dominicae?

Primus auctor sive institutor, est Dominus noster JESUS Christus theantropos, Deus, homo, verax, sapiens & omnipotens, Matth. 26. &c.

Quenam est Materia Coenae Dominicae?

Materia (sive res) Terrena, est panis, materia verò (sive res) caelestis, est corpus & sanguis Christi.

Quem hic panem intelligit?

Panem inteligo verum, qui ex farina commoliti frumenti & aqua pistus ac
cujus

Cujus qualitatis & figurae panis ille erit?

Si modo ex farina & aqua pistus sit, nihil inter est, sive sit fermentatus, sive triceus, sive filigineus, sive frumentarius alius, sive itidem rotundus, sive oblongus sive quadratus, sive alia quacunque forma. (Non enim, vel huius generis, panem Christus verat, vel illius praecipit. Ideoque omne hoc in libertate Christiana positum est.)

Quid de rotundis istis panibus minutis (quos prisco nomine hostias appellant) statuis. suntne verus Panis?

Quidni? 1. Constat enim substantialibus panis partibus, materia scilicet & forma, cum sint ex farina tritici generosioris & aqua pisti.

2. Competunt illis accidentia propria panis, color scilicet: sapor, vis nutriendi, verus igitur panis revera erunt. Recte igitur hostiae istae in usu coenae adhibentur.

Regi nyontatwelyok, Martin
(304.15.11)

Rectè utiq; ex antiquâ Ecclesiæ consuetudine adhibentur. Quia non tantum verus panis sunt, verùm etiam ad distributionem & sumptionem vel maximè idoneæ sunt, inprimis etiam apud ægros.

Quid verò de FRACTIONE panis statuendum, an è ist hæc in sacrâ synaxi necessaria?

Equidem distributio panis est necessaria, Modus verò distributionis est indifferens. Sive ergò panis vel ante, vel inter distributionem cultro secetur, sive digito frangetur sive alio quocunq; modo ad distributionem præparetur, nihil prorsus interest quia utrobiquè finem suum assequitur: modo ideo frangatur, ut inter communicantes distribuatur.

Quomodo exhibitus panis excipiendus; an è manibus, an vero solo ore?

Curiosum id est quærere. Sumptio & manducatio quæ ore fit, omnino est
neces-

necessaria. Modus verò sumptionis est indifferens, sive manibus prius apprehendatur & ori admoveatur, sive ore solo è manibus porrigentis pastoris sumatur, modo ad vescendum accipiatur & reverâ etiam manducetur. [Cavendum tamen, ne innovatio non necessaria offendiculum pariat.]

Quodnam vinum in S. S. Cœnæ usu adhibendum?

Sicut verus & naturalis panis, ita verum etiam & naturale vinum, quod fit genimen sive vitis, & ex uvis expressum, Mar. 26. 29. Luc. 22. 18. Estne vinum in calicibus inauratis exhibendū an in poculis igneis vel vitreis?

Perinde est. Nam quali poculo Christus in cœna usus fuerit, in verbis institutionis non exprimitur. Quia igitur nec calices inauratos prohibuit; nec aliorum usum præcepit, cuiuscunq; sint materiæ & formæ, sive lignæ

Regi myontatobnyok, Martin
(304.19.11)

gnei, sive vitrei, sive argentei, sive cuprei, &c. sint, merito nos ex libertate Christianâ, calices illos inauratos pro antiquâ Ecclesiæ priscæ consuetudine, indifferenter adhibemus.

Cum verò corpus & sanguis Christi sint res Cœlestis cœnæ Dominicæ:

quale corpus & qualis sanguis hic intelligitur:

Verum illud & naturale corpus Christi humanum, quod ex Mariâ virgine in personam filij Dei assumptum, & pro nobis in mortem traditum est, Matth: 26. v. 26. Similiter verus & naturalis sanguis, qui in remissionem peccatorum nostrorum in ara crucis, effusus est, Matth 26. v. 28.

Qualis autem est unio panis & corporis Christi, vini itidem & sanguinis Christi?

Unio sacramentalis in S. S. cœnâ, est vera & realis conjunctio panis & corporis Christi: itidemq; vini & sanguinis.

gvinis Christi quâ ex ordinatione & institutione Christi, in usu & sumptione S. cœnæ, unâ manducatione sacramentali, cum pane editur verum corpus Christi, & unâ bibitione sacramentali, cum vino bibitur verus sanguis Christi.

Unde verò hæc unio sacramentalis probatur:

Ex verbis institutionis, ubi Dominus de Pane (quem exhibeat) dicit: Edite, hoc est corpus meum: & de calice quem porrigebat: dicit: Bibite hic est sanguis meus.

[Quibus disertè indicat se non tantum panem, sed cum pane etiam corpus suum manducandum? nec tantum vinum, sed & cum vino sanguinem suum bibendum tradere & ordinare.]

Annon verò verba illa institutionis sunt Tropica;

Nequaquam.

G6

Omnis

Regi rymetatevnyok, Martin
(304.15.11)

Omnis enim Tropus est mutatio significationis propriae in alienam. Atqui in verbis institutionis: Hoc est corpus meum, &c. Non est mutatio significationis propriae in alienam [quia singula verba nativam, genuinam & propriam suam significationem retinent] ergo & verba haec institutionis non sunt Tropica.

Proba amplius, verba institutionis non esse Tropica, sed in nativam *ca-* *ta totheton (secundum litteram)* intelligenda esse?

Probo, inde praecipue quia haec ipsa sunt 1. verba Testamenti. 2. Mandati Dei. 3. Articuli fidei 4. Sacramenti foederis: quae omnia & singula verbis propriis & non modificatis concipi solent. 5. Nec ulla causa iusta afferri potest, quare a literalis sensu in hoc mysterio sit recedendum.

Quaenam est FORMA Coenae
Dominicae?

Forma

Forma S. S. Coenae consistit in ipsa actione, certo verbo Dei determinata. Nempe in manducatione panis & corporis Christi, & in bibitione vini ac sanguinis Christi, iuxta verba institutionis. Edite, hoc est corpus meum; Bibite, hic est sanguis meus.

Annon vero aliam manducationem & bibitionem editur seorsum panis & bibitur vinum [nempe naturali] alia itidem manducatione & bibitione editur ac bibitur seorsum corpus & sanguis Christi [nempe spirituali?]

Nequaquam. Una etenim non gemina, est manducatio panis & corporis Christi. Una & non gemina, bibitio vini ac sanguinis Christi: eaque neque sola naturalis, neque sola spiritualis, sed Sacramentalis.

Quam vocas manducationem & bibitionem naturalem?

Quia Proprie & per se solus panis com-

G 7

Regi nyomatatvednyok, Martin
(304.16.11)

comeditur, & solum vinum bibitur.
 Quam vocas manducationem & bibi-
 tionem spiritualem?

Quia solum corpus & sanguis Christi,
 cum omnibus ejus beneficiis, per
 se & immediatè fide percipiuntur.

Quam vocas manducationem & bi-
 bitionem sacramentalem?

Qua in unico, & indivulso sacramen-
 to vi institutionis Christi, panis &
 corpus Christi simul ore manducatur,
 & vinum & sanguis Christi simul ore
 bibuntur, mysticè (seu arcano modo)
 per & propter unionem sacramentalem,

Quid ergo in sacro sancta Cœna
 Domini accipies?

Credo me in sacra Domini Cœna
 cum pane & vino, verum corpus &
 sanguinem Domini, ac Salvatoris mei
 Jesu Christi verè percipere.

Quibus fundamentis demonstratur ve-
 rø hæc & substantialis præsentia, man-
 ducationem

ducatio & bibito corporis & san-
 guinis Christi cum pane & vi-
 no, in S. S. Domini cœna.

Demonstratur 1. inde, quia verba in-
 stitutionis Christi. Hoc est corpus me-
 um, Hic est Sanguis meus: sensu lite-
 rari [sine omni tropo aut figurata in-
 terpretatione] sunt accipienda.

2. Quia Christus testator est verax
 sapiens, omnipotens, ideoq; id quod
 vult instituit ac promisit, vel ad nutum
 præstare potest.

3. Quia per unionem Sacramentalem
 panis SS. Cœnæ est coinonia sive com-
 municatio corporis Christi & vinum est
 coinonia sanguinis Christi. 1. Cor. 10. 16.

4. Quia impænitentes indignè (sine
 fide) manducando & bibendo sunt rei
 ipsius corporis & sanguinis Christi,
 1. Cor. 11. v. 26.

Deniq; 5. Quia cœna Dominica,
 tanquam novi Testamenti sacramen-
 tum, non umbras & figuras, sed ipsum

Regi nyontatodnyok, Martin
 (304. 19. 11)

habet corpus & substantiam, Luc. 22.
20. Joh. 8. 8. Heb. 10. 1. Col. 2. v. 17.

De Transubstantiatione.

Annè panis & vini substantia essentialiter trāf
mutatur in substantiam corporis & sanguinis
Christi ita, ut nihil remaneat de pane & vi-
no quàm mera externa species accidentiū?

Minimè gentium. 1. Namq; illud
Transubstantiationis figmentum, nul-
lum habet fundamentum; utq; in ver-
bis institutionis, neq; in tota scripturā

2. Paulus in ipso usu, Panem & vi-
num disertè nominat, 1. Cor. 11. 27. 37.
æquè post atq; ante consecrationem.

3. Ipsi saniori philosophiæ repugnat
accidentia sola manere sine subjecto;
Cum accidens extra substantiam non
existat nec miraculum sine verbo Dei
fingi debeat,

Sed annè consubstantiationem vel ad
minimum inclusionem corporis Christi in pa-
ne adhibuis, dum dicimus corpus Christi di-
stribuam manducari In Cum SUB pane?

Abfit

Abfit. Quia enim panis est corpus
Christi, non per essentiam sive comix-
tionem sed per unionem duntaxat Sa-
cramentalem, consequitur inde, cor-
pus Christi, in cum vel sub pane esse.

Cur ergo istis particulis utimur?

Non ad inclusionem denotandā, aut
commixtionem sed 1. Ad excludendū
ipsūmet transubstantiationis Pontifi-
ciæ figmentum. 2. Ad exprimendam ve-
ram & realem corporis & sanguinis
Christi in SS. Cœna præsentiam. 3. Ad
SS. Patrum imitationem: Sic enim Au-
gustinus ait: Hoc accipite IN pane,
quod pependit in cruce: Hoc accipite
IN Calice, quod effusū de Christi latere.

De fine, usu & Fructu, Cœnæ

Dominicæ.

Quid prodest (salutariter corpus & sanguinem
Christi in cœna) sic comedisse & bibisse?
Id indicant nobis hæc verba: Pro vo-
bis datur & effunditur, in remissionem
peccatorum: Nempe quòd nobis per

Regi nyontatwedyok, Martin
(304.15.11)

verba illa in sacramēto remissio peccatorum, vita, iustitia & salus, donetur. Ubi enim remissio peccatorum est, ibi & vita & salus est.

Ecquis igitur usus seu fructus Cœnæ Dominicæ?

Salutaris cœnæ Dominicæ usus respectu utentium est 1. Applicatio omnium beneficiorum Christi, remissio peccatorum, vita iustitia & salus æterna. 2. Obsignatio & confirmatio fidei. 3. Insectio & implanatio in corpus Christi. 4. Christi inhabitatio. 5. Resurrectionis ad vitam æternam resse. a.

Cur ergo ad Cœnam Dominicam accedis?

Ut fidem meam in Jesum Christum Dominum meum confirmem & participatione corporis & sanguinis ipsius famelicam ac sitientem animam meam recreem ac refocillum.

Qui potest corporalis manducatio & bibitio tantas res efficere?

Manducatio & bibitio quidem non efficiunt, sed illa verba, quæ hic stant: pro

pro vobis datur & effunditur in remissionem peccatorum. Quæ verba sunt circa corporalem huius cibi & potus participationem, tanquam caput & summa in Sacramento. Et qui fidit his verbis ille habet quod dicunt & sonant, nempe remissionem peccatorum.

Annè ergo omnes & singuli, qui Sacramento hoc utuntur, fructum horum participes redduntur?

Nequaquam, sed soli credentes (qui verbis institutionis & promissionis Christi fidunt, illi habent quod dicunt & sonant, nempe remissionem peccatorum)

Quis itaq; utitur Sacramento dignè?

Jejunare & corpus suum præparare, est quidem bona & externa disciplina. At ille est verè DIGNUS & probè paratus, qui fidem habet in hæc verba. Pro vobis Datur & effunditur in remissionem peccatorum, Qui verò his verbis non credit aut dubitat, ille est INDIGNUS

Regi
nyomtatveinjok, Martin
(304.15.1)

Nus ac imparatus. Quia hoc verbū pro vobis requirit omnino corda credentia.

Quid indigni illi in Coena accipiunt?

[Integrum quidem Sacramentum accipiunt nempe verum corpus sacramentaliter cum pane, & verum sanguinem sacramentaliter cum vino:) sed salutarem ejusdem fructum, nempe remissionem peccatorum, aliaque beneficia, spiritualia, non percipiunt.]

Unde illud ipsum probas?

Inde, quia Apostolus Paulus exserte dicit, indignos REOS FIERI [non symbolorum panis & vini] sed CORPORIS & SANGVINIS Christi, 1 Cor. II. v. 27. & sumere sibi ipsis ad iudicium, eo quod in mādicatione & bibitione illa nō discernāt CORPUS Domini, ib. 24.

De Communionem Laicorum sub una Specie.

Estne purus & integer usus Coenae

Dominicae, communio Laicorum sub una [panis scilicet: Specie?

Non est, Christus enim 1. Coenam sub utraque panis & vini Specie instituit & celebrari iussit Mat. 26. 26. Et 2. ipse sic Apostolis administravit, ibid. Et 3. Eodem modo Apostoli usurparunt. Marc. 14. v. 13. Et 4. aliis ita administrandam praescripserunt, 1 Cor. II. v. 22. 23. Et 5. primitiva Ecclesia, approbantibus Apostolis, eodem modo celebravit, exemplo Ecclesiae Corinthiaca. 1 Cor. 19. 26. & v. 11. 13.

De Missa Pontifica.

Sed quid de sacrificio MISSAE habendum: quo Christus offerri fingitur quotidie per Sacerdotes in cruento pro viventium & mortuorum peccatis?

Abominanda haec est Coena Domini

Regi nyomatavengok, Martin (304 15 11)

nicæ profanatio, quæ è diametro con-
traria. 1. Ipsi institutioni Christi,
quæ facta viventibus, [non mortuis]
ad manducandum & bibendum [non
ad offerendum.] 2. contraria toti scri-
pturæ sacræ, quæ unicum tantum sa-
cerdotem, Christum, & unicum sacri-
ficium propitiationem [passionem &
mortem Christi] & quidem semel tan-
tum modo cruento oblatum, nobis
præscripsit, vide Heb. 7. 27 & 9. 22. 28.

DE SUBJECTO & AD-

junctis circumstantiis Cœnæ, Qui-
bus administranda est Cœna Dominica?
Solis hominibus, legitime ejusdem
usum expetentibus [quiescere, bibere,
mortem Domini annuntiare & se ipsos
probare possunt.]

Quando autem homo, antequam ad
Cœnam Dominicam accedat, se ipsum
probabit?

Hoc

Handwritten notes at the top of page 167.

Hoc modo, ut 1. peccata sua contra
legem Dei commissa agnoscat.

2. De iisdem serio pœnitentiæ affectu
doleat,

3. In conspectu Dei demisse se gerat.

4. Remissionem peccatorum ab eodem ar-
dentibus precibus petat ob sanguinis
Christi in ara crucis effusi meritum.

5. Proximo offensas omnes remittat,
& reconciliationem amicam cum ipso ineat

6. Propositum denique, emendandi vi-
tam, & desistendi in posterum a pec-
catis, verum & serium habeat.

Quo in loco peragenda?
Ordinarie publico Ecclesie cœtu sive
conventu Christianorum. [Exem.]

Handwritten text in a different script, possibly Czech or Slovak.
Bogich chwala wŕky wŕknu zu-
awa: Srdce gich chwaly pane ne-

Slawa Bohu Otcy y gŕhu
Duchu swatemu wtŕst

Handwritten text at the bottom of page 167.

*Regi nymantatwchysok, Martin
(304.15.1)*

datum habem⁹. Cavendum tamen, ne & hic cum infirmorum scandalo innovatio suscipiatur.]

Quoties Coena Dominica utendum.

Non semel tantum in vita, nec semel dumtaxat in anno, nec infestis solum solenioribus? Sed saepius ac multocius quoties conscientiae nostrae necessitas efflagita verit.

Quare hoc?

Quia propter carnis nostrae infirmitatem opus habemus, 1. frequentiori fidei confirmatione, 2. crebrae vitae renovatione 3 perpetua mutuae charitatis redintegratione.

Solis i. haecenus enungiata capita omnium usum expetentibus [qui eorum d. bere. mortem Domini annunciare & se ipsos probare possunt.]

Quando autem homo, antequam ad Coenam Dominicam accedat, se ipsum probabit?

Hoc

Zalmy 398

Ustuge: Wladarstwi pohanuro postuduge.

Stutky rukau geho Prawda sand my. Rozkaz Bozi gest kazdy Pra. pomlurony.

Stworzena na wlenosti bezskonanf: ena a Swata geho prikazanf.

Spasytel Pan postal lidu swé: Wacmz smlaunou wlenau utwoz kazdemu: ...

Gmerno Boha nasseho Swate pne: Jacatek mandrofti gest ba- pane, ...

Et sbraweho Rozumu posirwa: Gem to Sloru pane swa ko- anj magi.

Begich chwala wety wtknw zu- awa: Srdce gich chwaly pane ne- estawa.

Slawa Bohu Ocy v geho pny: Duchu swatemu utess...

Q4

Handwritten notes at the bottom of the page.

Regi ryomtatwelnok, Martin (304.15.11)

FINNIS

VIGIE